מדינת ישראל

משרדי הממשלה

לשכת הנשיא

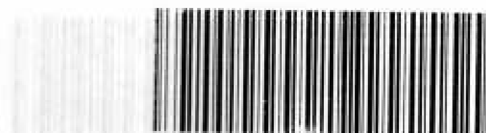
משרד

אישלם באפריקה

12/1961 - 11/1959

מס' תיק מקורי 11306

מחלקה

משרד החוץ
מחלקת אפריקה

ירושלים, י"ז בטבת תשכ"ב
24 בדצמבר 1961

לכבוד
לשכת נשיא המדינה
ירושלים.

הנדון: אסלאם באפריקה

הנני מצ"ב מכתב על מגעים עם
מוסלמים באפריקה בשש החדשים האחרונים,
אשר אולי תמצא בו ענין.

ב ב רכ ה,

נתנאל לורך
מנהל

לס/אא

MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES
JERUSALEM, ISRAEL

משרד החוץ 1590
ירושלים

שמור

ירושלים, י"ד בטבת תשכ"ב
21 בדצמבר 1961

אל : בציגויות אפריקה
המשלחת לאו"ם ניו יורק
שגרירות לונדון
שגרירות פאריס

מאת: מא"ף

הנדון: <u>אסלאם באפריקה</u>

בששת החודשים האחרונים לפעילות המחלקה בשטח האסלאם באפריקה, ראוי לציין את ההתקדמות הבאה:

א. <u>אורחים</u>

1. ביוני השנה ביקר בישראל המראבו הגדול של מאלי מר המפטה בא, לפי הזמנת האוניברסיטה העברית. מאז חזר לארצו ובמספיר מזכיר הוא בהזדמנויות שונות בחום ובהערכה רבה השיגיה של ישראל בארצו אורחיו או מארחיו הזרים. לאיש השפעה החורגת מתחומי ארצו בלבד.

2. בנובמבר השנה ביקר בישראל חג' עבדולאי דיון מסנגאל. הוא עמד כאן, בין היתר, על הפליתם לרעה של מוסלמי ישראל ע"י מצרים וסעודיה, האוסרות עליהם עליה לרגל למכה. הבטיח לעורר השאלה בקונגרס המוסלמי במכה המתכנס במחצית מאי השנה.

3. לבקשת שגרירותנו בדקאר העברנו אליה כמה ספרים מובחרים בערבית. מהם נמסר אחד למראבו הגדול של סנגאל סיידו נורו טאל. המתנה ובעיקר צורת הגשתה עשו רושם רב על האיש - רושם שעלה על המשוער. לאיש השפעה בארצו, החורגת מהמסגרת הדתית בלבד.

4. ביוזמתו של שגרירנו בסיארה ליאונה עומד שרות השידור במקום לשדר הקלטת קוראן ע"י שיח' ישראלי שנשלחה אליהם זה כבר. אין צריך לומר, כי אנו מעונינים להחדיר תקליטים כאלה ושכמותם לשרותי השידור באפריקה המשוחררה שיבואו במקום התקליטים המצרים או לפחות בצידם.

5. מוסלמים לא מועטים מצויידים בין חברי המשלחותהמגיעות ארצה, בעיקר מניגריה, צ'אד, סנגל, סיארה ליאונה וטנגניאקה, ובין המשתלמים. אין הם באים בשל היותם מוסלמים אולם נעשים מאמצים להתחשב בדתם בעת עריכת תכניותיהם, לרבות דאגה ואפשרות תפילה במסגד ביום ו' וכן ביקורים במוסדות ובבתי ספר ערביים. המפגשים שנערכו במסגרת זאת בין מוסלמים אפריקניים לבין ערביי ישראל קידמו מטרות הביקורים.

2/..

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אנו רוצים בהרחבת הפעולה בשטח האסלאם בארץ כהובתכם ובהעשרתה, אנו ערים לכל רעיון, הצעה ויוזמה שתבוא מצידכם ובטוח להצעה במידת האפשר, כמו כן אנו מעוניינים הן בדיווח שוטף והן בדו"חות בסיסיים על מעמד האיסלאם, ביתותיו, מנהיגיו והתפשטות הזרות הפועלות לגביו.

ב ב ר כ ה,

נתנאל לורך
מנהל

העתקים: לשכת שה"ח
המנכ"ל
מר א. לבבי, ס/מנכ"ל
מר א. אבריאל, ס/מנכ"ל
מר ע. דנין, מז"ת
מר א. אילת
היועץ לענינים ערביים במשרד רוה"מ
שגרירות ושינגטון
המשלחת קלן
מז"ת
הסברה
מש"ב
מא"ס

נת/אא

חומר גלוי

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון: אהראם, יומי, קאהיר

תאריך: 20.1.61

אסמכתא ג/ 2490

הנדון: מנהל שרותי השדור של גיניאה ביקר בקהיר

מנהל שרותי השדור והאינפורמציה של גיניאה, עבד אללה טורה ביקר בתחנת השידור ובטלוויזיה של קע"ם. הוא לקח אתו תקליטים של שירים ערביים והקלטות של הקוראן, כדי לשדרם מתחנת השדור של קונאקרי.

יש לציין, כי תושבי גיניאה מבינים ערבית, אולם אינם מדברים בה.

מע/עפ

תאריך ההפצה: 1.2.61

תפוצה: מא"ף, הסברה, מז"ת, השגרירות בקונקרי.

חוזר כללי

משרד החוץ

מחלקת הקשר

[illegible]: [illegible]

תאריך: [illegible]

מספר א/ [illegible]

הנדון: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

תאריך המסירה: [illegible]

העתק: [illegible]

חומר גלוי

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון: דפאע, יוסי, ירדן

תאריך: 19.1.61

אסמכתא ג/ 2459

הנדון: החלטות הועידה האסלאמית בירדן בענין ארץ ישראל ואפריקה.

א. הועידה האסלאמית בירדן שהסתיימה ב-18.1.60 קיבלה בין השאר את ההחלטות הבאות בענין א"י ואפריקה.

1. הכרה שבעית א"י היא הבעיה האסלאמית הראשונה שיש להאבק עליה.
2. התנגדות לכל תוכנית הקוראת להכרה במצב הקיים ושילוב הפליטים בארצות בהם נמצאים. יש להחזיר הפליטים למולדתם.
3. קריאה למדינות ערב לפעול להצלת א"י.
4. הידוק תגורת החרם מסביב לישראל, ופעולה לסגירת מפרץ עקבה.
5. ביצוע החלטות הליגה למנוע מישראל הטיית מי הירדן.
6. פעולה נגד עליה יהודית לישראל.
7. קריאה למדינות ערב והאסלאם לבלום את "ההסתננות הציונית לאפריקה" ולפעול להידוק הקשרים עם המדינות החדשות.
8. הידוק הקשרים בין הקונגרס לבין גופים מוסלמים באפריקה.
9. תמיכה בזכות ההגדרה העצמית של תושבי אריתריאה וקריאה לאתיופיה לשמור על ההסכם הפדרלי.

ב. סומאלי השתתף ראש "האגודה התרבותית האסלאמית", חסאת אללה תבורי (?) שקרא למדינות ערב ולאסלאם לסייע בהפצת השפה הערבית והאסלאם באפריקה. מגיניאה הגיע מברק ברכה.

ג. נשיא סומאלי ור"מ ניגריה (לא ברור אם רה"מ הצפוני או הפדראלי) שלחו מברקי תמיכה בהחלטות הועידה.

תאריך ההפצה: 21.1.61

תפוצה: מא"ף, מז"ת, הסברה, המוסד, מתמ"ך, השגרירות באקרה, מונרוביה, לאגוס, דקאר, בםקו, קונקרי, בראזוויל, הקונסוליה בפריטאון באדיס אבבה.

ד מ"ס 2160/1545(8.60)15.000

אע/אא

חומר גלוי

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון: אהראם, יומי, קאהיר

תאריך: 14.1.61

אסמכתא ג/ 2463

הנדון: **שליחי האיסלאם יוצאים לאפריקה ולאסיה**

בפברואר תצא הקבוצה הראשונה של השליחים המוסלמים למקומות המיועדים להם באפריקה ובאסיה. השליחים יצאו ל-54 מדינות בהם נמצאים מוסלמים, לאחר שהשתלמו בלשונות ודיאלקטים שונים "במכון להידוק הקשרים עם העמים המוסלמים".

לכל שליח יתלווה קורא קוראן.

שר ההקדשות דן בתוכנית לפתיחת מרכזים למועצה המוסלמית העליונה. בשבוע זה יקבעו עשר ועדות ראשיות למועצה שיהא להן חמישים סניפים באפריקה ובאסיה. הסניפים הראשונים יפתחו בעוד כחצי שנה.

בתוכנית המועצה האסלאמית העליונה לאפשר למוסלמים עניים מכל רחבי העולם לעלות לרגל למכה. לשם כך תצא שיירה מיוחדת של אניות שתאסוף את עולי הרגל ממרכזים שונים ותעבירם לחג'אז.

אע/עמ

תאריך ההפצה: 22.1.61

תפוצה: מא"פ, מז"ת, מא"ס, הסברה, מוסד, השגרירות באקרה, מונרוביה, דאקאר, במאקו, קונקרי, לאגוס, רנגון, בנגקוק, הצירות במנילה הקונסוליה בפריטאון, אדיס אבבה, בומביי.

ד.מ.י"מ 2160/1549(8.60)15.000

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

חומר גלוי

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון: אהראם, יומי, קאהיר

תאריך: 2.1.61

אסמכתא ג/ 2476

הנדון: הקע"ם מגבירה את פעילותה האיסלאמית בעולם

הרקטור של אל-אזהר, מוחמד שלתות, מסר את הפרטים הבאים על פעילות אל-אזהר בהווה ועל תוכניותיו לעתיד בשטח התעמולה האיסלאמית:

1) באל-אזהר לומדים היום כ-3000 סטודנטים זרים מ-54 ארצות.

2) מספר הסטודנטים מאפריקה הבאים ללמוד את הדת המוסלמית הולך וגדל. בחודש דצמבר בלבד הגיעו: 13 סטודנטים מניגריה; 3 - מסיירה ליאונה; 29 - מגיניאה; 24-ממאלי; 7 - מסנגל; 8-מחוף השנהב.

3) אל-אזהר הוא עמוד התווך של האמונה האיסלאמית בעולם. בעת האחרונה נשלחו בוגרי "אל-אזהר" לפעולה בין מוסלמי ארה"ב ואירופה והם משמשים שם כמטיפים וכמדריכים. מרכזים איסלאמיים קיימים כוואשינגטון ובלונדון ויש תוכנית להקים מרכזים נוספים בארצות שונות.

4) "אל-אזהר" שיגר משלחות של תלמידים להשתלמות בשפות זרות, בפסיכולוגיה ובמדעי החברה. הם נשלחו לאנגליה, לאמריקה, לגרמניה, לצרפת ולספרד. היום הם תופסים עמדות נכבדות במרכזים האיסלאמיים והתרבותיים במקומות שונים בעולם. בשבוע האחרון יצאו משלחות נוספות של בוגרי "אל-אזהר" להשתלמות באירופה ובאמריקה.

5) תפקיד שליחי "אל-אזהר" הוא להפיץ את עקרונות הדת המוסלמית, להגן על הדת מפני אויבי האיסלאם ולהילחם במסיונרים האימפריאליסטיים באפריקה. "הפעילות המסיונרים אינה אלא תולדה של האימפריאליזם ודרכיו הנלוזות".

הערת חקר:

א) יושם נא לב כיצד האיסלאם בהתפשטותו ובמאבקו בנצרות

תאריך ההפצה:

25.1.61

תפוצה:

מז"ת, מא"ף, מא"ט, הסברה, אקרה, מונרוביה, לאגוס, קונקרי, במאקו, דקאר, בראזאוויל, פאריס, רומא, לונדון, ואשינגטון, פריטאון, אדיס אבבה.

משרד החוץ

[illegible]

[illegible]: [illegible]

תאריך: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון:

תאריך:

אסמכתא ג/

הנדון:

באפריקה מנצל את האיבה ל"אימפריאליזם" ופועל לזיהוי המיסיונרים הנוצריים עם המערב ה"אימפריאליסטי".

ב) במסגרת הגברת פעילותה האיסלאמית מנסה הקע"ם בזמן האחרון להדגיש את תפקידה כמגינה על האיסלאם באמצעות הטענה שישראל הדפיסה והפיצה באפריקה קוראנים מזוייפים. מסביב לטענה זו הוקם רעש גדול בקע"ם והודגש הצורך הדחוף לשגר את שליחי "אל-אזהר" לאסיה ואפריקה "כדי למנוע פגיעה בדת המוסלמית".

אע/עמ

תאריך ההפצה:

תפוצה:

ד.מ.י"ם 2160/1545(8.60)15.000

העתק מס' 36
מתוך 40 העתקים

מס' ס/552
מכילה 13 עמודים ונספח

ירושלים, ח' באב תש"ך
1 באוגוסט 1960

החזר למחלקת החקר

הפעילות הערבית באפריקה *

(ינואר - יולי 1960)

א. מבוא וסיכום

1. ההתעניינות הכללית בעולם בעניני אפריקה כתוצאה מהקצב המהיר של הקמת המדינות החדשות ועלית חשיבותה של היבשת, נתנה אותותיה גם במדינות ערב והשתקפה בתקופה הנסקרת בעיקר בתופעות הבאות:

א. העתונות והשידורים הערביים הקדישו תשומת לב הרבה יותר גדולה לארצות אפריקה ובעיותיהן, תוך הדגשת קרבת רבים מעמי אפריקה לעמי ערב, מבחינה גיאוגרפית, דתית, ובחלקים מסויימים של אפריקה אף מבחינה לשונית.

ב. התחילה פעילות מדינית וכלכלית של מדינות ערביות שעד כה לא גילו כל עניין באפריקה כמו עיראק, ירדן וסעודיה.

ג. הורחבה רשת הנציגויות הדיפלומטיות בעיקר של הקע"ם ולבנון.

ד. עניני אפריקה תפסו מקום בולט מהרגיל גם בדיוני הליגה ובהחלטותיה, תוך ציון תמיכת עמי ערב בעמי אפריקה בבעיות אפריקאניות חשובות כמו הניסויים הגרעיניים בסהרה וההפליה הגזעית.

ה. יחד עם זאת גם הסכסוכים הבינערביים החלו להתגלות בזירה האפריקאנית. המלך חוסיין בבקורו באפריקה האשים את עבד אל-נאצר בחתרנות ובפתיחת שערי אפריקה לקומוניזם.

2. בשטח הפעילות הערבית האנטי ישראלית באפריקה בלטה בתקופה הנסקרת מגמה חדשה - לפגוע בישראל בשטחים עליהם מבוססת פעילותה והצלחתה באפריקה - כלומר, בשטח הכלכלי

2./.

---

* בהמשך לסקירות חקר 426/ס מה-11.8.59 וסקירת חקר מה-1.1.60.

<u>סודי</u>

ובעיקר בייצוא המסחרי.

3. הדרכים והשיטות בהם המשיכו לנקוט מדינות ערב, וביחוד הקע"ם, לשם הגברת השפעתן באפריקה הן :

א. פעילות מדינית - פתיחת נציגויות חדשות והשתתפות פעילה בועידות וארגונים אפריקאניים.

ב. פעילות כלכלית.

ג. פעילות מודיעין, חתירה והסתה.

ד. פעילות איסלאמית.

ה. פעילות „תרבותית".

ו. תעמולה, ביחוד באמצעות שידורי הקע"ם לאפריקה.

ז. ביקורים הדדיים של משלחות.

ח. פעילות אנטי-ישראלית.

ב. <u>הפעילות המדינית</u>

4. הקע"ם ולבנון הרחיבו את רשת <u>נציגויותיהן הדיפלומטיות</u> והקונסולריות באפריקה. בענין זה מגלה הקע"ם יותר עירנות וזריזות מאשר בעבר. ממשלת הקע"ם קיבלה כבר החלטות ועשתה את כל ההכנות לפתיחת שגרירויות קעמיות במדינות החדשות ואף השיגה הסכמתן לכך. המכון ללימודים האפריקאנים בקאהיר מארגן קורסים מיוחדים להכשרת דיפלומטים המיועדים לאפריקה.

5. התענינותה של לבנון נובעת ממציאותם של מהגרים לבנונים באפריקה התופסים עמדות מפתח במסחר ובכלכלה (מקור לבנוני העריך ב-1959 את מספרם ב-40.000). התענינותן של יתר מדינות ערב באפריקה והחלטותיהן להקים בה נציגויות, טרם מצאה את ביטוייה במעשים.

6. להלן ההתפתחויות העיקריות שחלו בתקופה הנסקרת בשטח זה:

- <u>קמרון</u> : מינוי נג'יב אל-סדר, שהיה שגריר הקע"ם בגיניאה, לשגריר בקמרון . ממשלת לבנון קיבלה החלטה על פתיחת צירות.

- <u>גיניאה</u> : לאחר המתיחות שחלה בין השלטונות למהגרים הלבנונים החליטה ממשלת <u>לבנון</u> להקים שגרירות. נציגות לבנון בליבריה תייצג את לבנון בגיניאה.

- <u>סיירה ליאונה</u>: קונסולית הכבוד <u>הלבנונית</u> הפכה לקונסוליה רגילה.

- <u>גאנה</u> : <u>טוניסיה</u> הקימה שגרירות; לבנון העלתה נציגותה מצירות לשגרירות. ממשלת <u>ירדן</u> (יאנואר) וממשלת <u>סעודיה</u> (אפריל) <u>לוב ועיראק</u> החליטו להקים שגרירויות. מאוחר יותר הודיעה עיראק, שמפאת קשיים תקציביים היא בקשה מלבנון לייצגה בגאנה. (וכן בגיניאה).

- <u>חוף השנהב</u> : פורסם צו להקמת קונסוליה <u>לבנונית</u> באבידג'אן.

<u>סודי</u>

3./.

סודי

-קונגו : ממשלת הקע"ם החליטה להקים שגרירות בליאופולדוויל. ממשלת קונגו כבר נתנה הסכמתה.

-צ'אד : במאי נמסר על הקמת נציגות לובית שתייצג גם את הקע"ם.

-טוגו : ממשלת הקע"ם החליטה על הקמת שגרירות וקיבלה הסכמת טוגו.

-מדגסקר : ממשלת הקע"ם החליטה להקים צירות.

-מאלי : ממשלת לבנון החליטה על הקמת צירות בדאקאר (במקום הקונסוליה הכללית שהיתה קיימת שם). השגרירות תרכז את הטיפול בעניני המהגרים הלבנונים במערב אפריקה.

- חבש :תימן העלתה את הקונסוליה הכללית שלה לדרגת צירות. עיראק הקימה שגרירות (שגריר לא תושב).

ניגריה, קניה ואפריקה המזרחית : הקע"ם מנהלת מו"מ עם הבריטים על הקמת קונסוליות תמורת אישור קונסוליות בריטיות בקע"ם.

(מצב הנציגויות הערביות באפריקה היום - ראה נספח).

7. ב-6 באוגוסט יערך בקאהיר כנס של נציגי הקע"ם באפריקה בו ישתתפו תשעה שגרירים (כולל נציגי הקע"ם בצפון אפריקה) וציר אחד (דרום אפריקה) על סדר היום : הדרכים לחיזוק הקשרים עם מדינות אפריקה החדשות, ודיון בפעילות הישראלית.

8. פעילות באירגונים אפריקאנים: מבין האירועים הבינאפריקאניים בהם השתתפו הקע"ם ומדינות צפון אפריקה הערביות :בינואר - ועידת העמים הבינאפריקנית בטוניסיה; באפריל - כנס "הפעולה החיובית" שאורגן ע"י אנקרומה, באקרה; במאי- כנס לעניני שידורים, ברבאט; ביוני - הוועידה באדיס אבבה; ביולי - כנס נשים בינאפריקני, באקרה.

9. באחרונה בולט רצונה של הקע"ם להגביר השפעתה בקרב האיגודים המקצועיים באפריקה, וזאת גם כמשקל :נגד פעילותה של ה"הסתדרות". המכשיר הקעמי בשטח זה הוא "הקונפדרציה הערבית של האיגודים המקצועיים" (I.C.A.T.U.), שבראשה עומד המצרי אסעד ראג'יח. אסעד ראג'יח נבחר לועד הפועל של "אירגוי האיגודים המקצועיים הכל-אפריקאני" (A.A.F.T.U.) וביחד עם גאנה וגיניאה הוא פועל לביטול הזיקה לאירגוני האיגודים המקצועיים העולמיים, המערבי והמזרחי כאחד, בתקווה שהדבר יאפשר לקע"ם להגביר השפעתה בארגון העצמאי.

10. בתוכנית I.C.A.T.U. לפתוח סניף בקונקרי. ביוני ביקר סיידו דיאלו מזכל U.G.T.A.N. בקאהיר נפגש עם ראג'יח ודן עמו בהידוק הקשרים בין שני האירגונים.

11. ביולי 1960 הקציב IC.A.T.U. סכום של 30 אלף לי"מ להקמת מכון להדרכת מנהיגי איגודים מקצועיים ערבים ואפריקאנים בקאהיר.

12. פעילות בארגונים אפריקניים-אסייתיים: האירועים החשובים בשטח זה בהם השתתפו מדינות ערב : אפריל - הוועידה הכלכלית האפריקנית-אסייתית בקאהיר; באותו חודש - ועידת הסולידריות בקונקרי. בוועידת קונקרי הצליחה הקע"ם במאמציה להשאיר את מזכירות הקבע של הארגון בקאהיר ואת יוסף אל-סיבאעי, המצרי,

סודי

4./.

כמזכ"ל הארגון. המזכירות הנתמכת כספית בעיקר ע"י הקע"ם ברה"מ וסין העממית הוסיפה בתקופה הנסקרת לפרסם גילויי דעת אנטי-מערביים (בין השאר גינוי הסכם הבטחון היפאני-אמריקאני, ותמיכה בקובה נגד ארה"ב) ואנטי-ישראליים (ראה סעיף ח').

ג. פעילות כלכלית

13. הפעילות הכלכלית של מדינות ערב באפריקה היתה וממשיכה להיות אפסית ביחוד אם משווים אותה עם הפעילות המדינית והתעמולתית שלהם.

בסטטיסטיקות של סחר החוץ המצרי אין למצוא מספרים על הסחר המצרי עם מדינות אפריקה השחורה דבר המעיד על אפסותו.

14. בחדשים האחרונים ניכרה מגמה להגביר את היחסים הכלכליים בין מדינות ערב ואפריקה בעקב הגורמים הבאים :

א. גורמים מסחריים-כלכליים המתבטאים בעיקר ברצונם של קע"ם ועיראק למצוא שווקים לתוצרתם התעשייתית והחקלאית וברצונה של לבנון לשמור על האינטרסים המסחריים והכלכליים של מהגריה.

ב. גורמים אנטי-ישראלים - רצון לבלום את פעילותה הכלכלית של ישראל.

15. נראה שגם בשטח זה, כמו בשטח המדיני, הגורם האחרון הוא הגורם העיקרי המדרבן את מדינות ערב להגביר קשריהן הכלכליים עם אפריקה. מדינות ערב הגיעו לידי הכרה שבפעילותה באפריקה שמה ישראל לאל את כל מאמצי החרם הערבי להחניקה. משום כך יש לפעול נגד ישראל באפריקה גם בשטח הכלכלי-מסחרי בעיקר כדי לפגוע בייצואה.

16. מגמה זו השתקפה בעת האחרונה בקריאות האזעקה של העתונות ובהחלטות הליגה הערבית שקראו למדינות ערב להגביר קשריהן הכלכליים עם אפריקה.

בארגון הפעילות הכלכלית הערבית האנטי-ישראלית פועלים שלשה גופים עיקריים שמאחורי כולם עומדת קע"ם : מזכירות הליגה, המזכירות הקבועה האפרו-אסייאתית שמושבה בקאהיר, ומשרד החרם נגד ישראל.

17. בראשית יוני מסרה העתונות הערבית כי משרד החרם הכין הצעות מקיפות ומפורטות בענין זה שנשלחו למדינות ערב ושעקריהן :

א. הכנת סקר כלכלי שמטרתו לבדוק מה יכולתה של כל מדינה ערבית לתרום לאפריקה בשטח הכלכלי והטכני.

ב. שיגור משלחות סקר לאפריקה כדי לברוק מה הם הצרכים והמוצרים המבוקשים.

ג. הגשת סיוע טכני למדינות אפריקה והגדלת מספר המילגות לאפריקאנים בשטח המקצועות המעשיים, מאחר והאפריקאנים זקוקים יותר לסיוע טכני מאשר לתעודות של „אל-אזהר".

ד. הקמת תערוכות כלכליות קבועות ונודדות באפריקה.

18. מבחינת ביצוע, התוכניות עודן בשלב התחלתי אך כבר ניכר גידול בפעילות הערבית הכלכלית בתקופה הנסקרת שעיקריה יפורטו להלן:

19. בללי - באפריל המליצה הליגה בפני ממשלות ערב להקים לשכות מסחר ערביות בארצות אפריקה שיפעלו נגד הסחר הישראלי. ביולי, יצא חסונה, מזכ"ל הליגה, לביקור בגאנה, גיניאה וניגריה, והצהיר כי הוא ידון עם הממשלות בהקמתן של לשכות אלו.

20. ביולי בתום דיוני ועידת קציני החרם נגד ישראל שהתקיימה בטריפולי, נמסר, כי בין השאר נידונו הדרכים לבלימת הפעילות הישראלית באפריקה.

21. משלחת עיראקית מורכבת מנציגי משרד המסחר וסוחרים פרטיים ביקרה בחודש מרס בסודאן, חבש, גאנה, ליבריה, גיניאה, ניגריה ומרוקו במטרה מוצהרת למצוא שווקים לפלט ולתמרים ולפעול לבלימת הפעילות הכלכלית הישראלית. מסתבר שמשלחתה לא הביאה לכל תוצאות ממשיות.

22. קע"ם קידמה בברכה את יוזמת ליבריה לכנס במונרוביה ב-4 לאוגוסט ועידה של אנשי עסקים אפריקאנים שמטרתה העיקרית להקים מנגנון קבע לשיתוף פעולה בפיתוח ארצות אפריקה. הורטון, מנהל בנק ויועץ כלכלי לנשיא טבמאן, ביקר בסוף 1959 בקאהיר לשם הכנת הועידה. בועידה ישתתפו גם סודאן ומדינות צפון אפריקה.

23. חברת התעופה הלבנונית הפועלת באפריקה כבר מ-1956 חנכה באפריל קו תעופה חדש: ביירות-טריפולי-דקאר-פריטאון-מונרוביה.

24. ביולי יצאה משלחת מסחרית סעמית לביקור בגאנה, ליבריה, גיניאה וטוגו (ראה גאנה).

25. העתון המצרי "גומהוריה" מה-19.7 מסר, כי מספר מדינות אפריקאניות פנו לקע"ם בבקשה לספק להם מטוסי אימון סילוניים מתוצרתה.

26. לבנון וקע"ם מאיצות בארצות ערב להשתתף בתערוכה המסחרית שתתקיים בלאגוס שבניגריה באוקטובר 1960.

27. ממקור מהימן נמסר כי קע"ם רכשה ארבע אניות במגמה להקים קו-ימי ישיר בין קע"ם לאפריקה המערבית לשיווק מוצריה במיוחד מלט מצרי.

28. גאנה - באפריל מסרה עתונות קע"ם כי משרד החקלאות הקעמי הסכים לספק לגאנה שטונה מומחים ומהנדסים בשטח ההשקאה, שיבוח יבולים, ורפואה וטרינארית.

29. מתנהל מו"מ בין גאנה לבין קע"ם לפתיחת קו-תעופה אקרה-קאהיר.

30. משלחת כלכלית מקע"ם הגיעה ביולי לאקרה לניהול שיחות על הפעלת הסכם הסחר והשתלומים בין שתי המדינות.

31. גיניאה - ב-26 ביולי נחתמו הסכם מסחרי והסכם תשלומים בין גיניאה וקע"ם. נמסר כי לפי ההסכם תקנה גיניאה כותנה ואריגים ותמכור לקע"ם פירות ומוצרים חקלאיים. יצויין שבביקורו של מקו-טורה בקאהיר, באוגוסט, יתלוו אליו גם אנשי כלכלה.

32. ב-29 ביולי נחתם הסכם כלכלי בין גיניאה ללבנון.

33. ניגריה - קע"ם מספקת אריגים ואורז באמצעות סוחרים לבנונים בניגריה. ב-6.5 מסר „אל-אהראם" כי קע"ם תשגר משלחת כלכלית קעמית בה ישתתפו נציגי משרד הכלכלה ולשכות המסחר והייצוא כדי לקדם את היחסים המסחריים בין שתי המדינות.

34. מזרח אפריקה - קע"ם לוחצת על בריטניה לאפשר לה פתיחת נציגויות מסחריות במזרח אפריקה, ומתנה זאת בפתיחת קונסוליות בריטיות בקע"ם.

ד. פעילות מודיעין חתירה והסתה

35. בראש ענף המודיעין המטפל בעניני אפריקה עומד מוחמד פהמי פאיק. בשנים 1956 עד 1959 התרכז המודיעין בפעולות בסודאן, בחבש ובדרום-אפריקה. מ-1959 ואילך עם השתחררות מדינות אפריקאניות חדשות נשלחו אנשי מודיעין גם למערב אפריקה, למונרוביה, לגאנה ולגיניאה.

36. היום מחולק המודיעין האפריקאני של קע"ם ל-4 מדורים איזוריים :

א. סודאן חבש והסומאליות;

ב. אפריקה המרכזית;

ג. דרום אפריקה;

ד. מערב אפריקה;

37. המשימות העיקריות של המודיעין הקעמי באפריקה הן : ריגול אחר פעילות המערב והפעילות הישראלית במטרה לחסל את השפעתו.

38. במקומות שיש לקע"ם נציגויות דיפלומטיות פועלים אנשי המודיעין בכיסוי דיפלומטי. בסומאליה - יש להם כיסוי קונסולרי אך מהם פועצים כמו באריטריאה באצטלא של מורים. בגאנה - קצין המודיעין הראשי, פועל במסוה של מנהל מרכז התרבות.

אחד מקציני המודיעין המעולים של קע"ם הפועל במסוה דיפלומאטי הוא אנוור פריד, מזכיר ראשון בשגרירות מונרוביה, שיש לו נסיון עשיר בפעילות מודיעינית באפריקה, והמטפל היום מבסיסו במונרוביה בכל אפריקה המערבית.

39. מבין קציני המודיעין „הנודדים" החשובים הוא פואד ג'לאל המרבה לבקר באפריקה ומשתתף בועידות אפריקאניות ואפרו-אסיאתיות. לועידות מסוג זה נוהגת הקע"ם לשלוח אנשי מודיעין הקושרים קשרים עם נציגים מהארצות השונות בעיקר מארצות הנמצאות תחת שלטון קולוניאלי. נעשים נסיונות לשחד אנשים בכסף למסור להם מכשירי שידור, כדי להיות בקשר קבוע אתם. בועידה הבינאפריקנית באדיס אבבה שהתקיימה ביוני 1960 השתתפו כמה אנשי מודיעין מצריים ידועים.

40. אובייקטים בשביל המודיעין המצרי משמשים גם התלמידים האפריקאנים של אל-אזהר החוזרים לארצם עם תום לימודיהם. אל-אזהר היה תקופת מה בתוך לפיקוחו של כמאל רפעת, אחד מקציני המודיעין הותיקים של הקע"ם.

41. מקור נוסף לאינפורמציה, הם הגולים המדיניים היושבים בקאהיר והמקיימים קשרים עם חבריהם הנמצאים במולדתם. הגולים מאוגדים ב„אגודה האפריקאנית" (African Association) שעליה מפקח אישית מוחמד פהמי פאיק. בראש האגודה עומד מצרי בשם מוחמד עבד אל-עזיז איסחק.

42. מחמוד חרבי שגורש מסומאלי הצרפתית קיבל ביוני 1960 מקע"ם, 8500 לי"מ לאירגון פעולות נגד השלטון הצרפתי. פואד ג'לאל הציע לפני מספר חדשים לממשלת קע"ם ל„סייע" במתן סכומי כסף דומים לכמה מנהיגים אפריקאנים, ביניהם ד"ר בנדא מניאסלנד, על מנת לרכוש את ידידותם.

43. בתקופה הנסקרת נפתחו משרדי גולים חדשים * :

רודסיה : בראש המשרד עומד ג'אשו אנקומו ממנהיג המפלגה הלאומית האפריקאנית.

צ'אד : בראש „המשרד של אפריקה המשוונית" עומד זכריא נימר יוסף, סטודנט מצ'אד הלומד באוניברסיטה של אל-אזהר. הוא משתתף בשידורי קאהיר לצ'אד ומתקיף את מפלגת השלטון.

דרום אפריקה: במאי הגיעו לקאהיר ונתקבלו שם בזרועות פתוחות 7 גולים מדרום אפריקה שברחו מארצם בזמן המהומות. מנהיגם אוליבר טאמבו, נשיא הקונגרס הלאומי האפריקאני הבלתי חוקי הודיע שיקים לשכה בקאהיר.

44. הגולים המאוגדים ב„אגודה האפריקאנית" ומרוכזים בבנין אחד בלב קאהיר מוציאים ירחון בשם „התעוררות אפריקה" באנגלית ובצרפתית כן ניתנת להם עזרה בהוצאת פירסומים וחוברות תעמולה שונות, נגד המשטר בארצם.

45. לרגל מאורעות שונים כמו „יום אפריקה" „יום אלג'יריה" וכו' נערכות אסיפות מחאה של הגולים בחסות „האיחוד הלאומי" ו„המזכירות הקבועה האפרו-אסיאתית". כמו כן מתקיימות מדי פעם מסיבות עתונאים בהן מוסרים הגולים הצהרות שונות אנטי-מערביות ובין היתר אנטי-ישראליות. (ראה פעילות אנטי-ישראלית). הגולים משמשים גם כקריינים בשידורי קאהיר לאפריקה. בועידות אפרו-אסיתיות הם מייצגים את ארצותיהם ותומכים בקו של קאהיר.

ה. פעילות איסלאמית

46. בתקופה הנסקרת נמסר ממקורות שונים על הגברת הפעילות המסיונרית האיסלאמית באפריקה. הדיילי טלגרף מה-15.3.60 מעריך כי בחמש השנים האחרונות התאסלמו כ-15 מיליון אפריקאנים (מספר דומה נוקב גם הרבעון היוצא לאור ע"י המכון ללימודים מזרחניים אפריקאנים בלונדון). בפעילות המסיונרית האסלאמית לוקחים חלק גם „הקונגרס האסלאמי" הקאהירי ו„אל-אזהר" שהקימו מכון מיוחד להכשרת שליחים המשמשים גם כתועמלנים של קע"ם.

---

* עד כה היו קיימים משרדי גולים של : קמרון, ניגריה, אוגנדה, סומאלי, אריתריאה וחבש, מאוריטאניה וזנזיבאר.

47. „אהראם" מה-26.6.60 מסר על תוכנית קעסית לקשור את כל האירגונים המוסלמים ובתי-הספר ללימודי האיסלאם כולל אלה שבאפריקה ל„מועצה העליונה לעניני האיסלאם" בקאהיר. ביולי 1960 נמסר כי הוקמה „לשכת קשר עם העמים המוסלמים" שבראשה עמד מוחמד תופיק עווידה.

48. לפי מקורות מצריים מיוני 1960 לומדים באל-אזהר כ-2000 סטודנטים מאפריקה. רובם מתגוררים ב„קרית המשלחות המוסלמיות" בעבאסיה שבקאהיר. חלקם הגדול מסודאן וממזרח אפריקה. לפי הערכה של העתון אאח'ר סאעה מה- 29.7.59 לומדים בין השאר באל-אזהר 809 סטודנטים מסודאן; 260 -מלוב; 59 - מאלג'יריה; 13 -מטוניסיה; 15 -ממרוקו; 300 - מחבש הסומאליות ואריטריאה; כ-175-מסנגל, ניגריה וגאנה; 18-מאוגנדה זנזיבאר ודרום אפריקה.

ב-1960 הגיעו כ-80 תלמידים מאריטריאה וחבש וכ-30 תלמידים מאוגנדה, האחרונים הצליחו להמלט בארצם בטענה שהם יוצאים לעליה לרגל למכה והגיעו לקאהיר דרך סודאן. בסטודנטים מטפל בעיקר הקונגרס האיסלאמי ומשרד החינוך הקעסי.

49. הקונגרס האיסלאמי חנך ביולי 1960 מרכז איסלאמי במוגדישו בירת סומאליה האיטלקית. בתוכנית הקונגרס להקים סניף של אל-אזהר באקרה שישמש את המוסלמים במערב אפריקה וכן מרכז תרבותי מוסלמי בסונרוביה.

50. לפי העתונות המצרית עוסק עתה הקונגרס האיסלאמי בהכנות „לכנס העמים האיסלאמיים" בקאהיר בו ישתתפו בפעם הראשונה גם נציגי המוסלמים באפריקה.

51. בשידוריה לסומאליות המשיכה קע"מ לנצל את גורם הדת. חכמי דת סומאלים ששידרו מרדיו קאהיר, קראו לסומאלים בשם הנביא והקוראן להכריז מלחמת קודש נגד „הכופרים" ואף נגד „הכופרים השחורים" הם האתיופים.

52. קע"מ ניצלה את תקופת <u>העליה לרגל</u> (שנסתיימה ביוני 1960) למכה לקשירת קשרים עם מנהיגים מוסלמים מארצות אפריקאניות שונות שעברו דרך קאהיר. שר ההקדשות הקעסי שביקר השנה במכה הקדיש תשומת לב מיוחדת לקבוצות שעלו לרגל מאפריקה, והבטיח להם עזרה במשלוח חכמי דת ותשמישי קדושה. קבוצת עולי הרגל מגיניאה קיבלה מתנה אישית מנאצר אמבולנס וציוד רפואי. קע"מ הכריזה כי לקראת עונת העליה לרגל הבאה תבנה 5000 בתים במכה שיקלו את שהייתם של העולים.

53. גם ירדן מנסה להגדיל את שמה באפריקה באמצעות הקונגרס האיסלאמי שמרכזו בירושלים שהוא מתחרה לקונגרס הקאהירי. בסוף 1959 נערכה ועידה איסלאמית בירושלים בה נתקבלו בין השאר החלטות הקוראות להגביר את הפעילות בקרב המוסלמים באפריקה ולהזהירם מהחדירה הישראלית.

סעיד רמדאן מזכ"ל הקונגרס יצא בחודש מאי לאפריקה, ביקר בגאנה ובצפון ניגריה במטרה מוצהרת לקשור קשרים עם הקהילות המוסלמיות.

ו. <u>פעילות תרבותית</u>

54. <u>סטודנטים אפריקאנים בקע"מ</u> (על הסטודנטים באל-אזהר ראה סעיף ה'-פעילות אסלאמית).

מקורות מצריים העריכו את מספר הסטודנטים מאפריקה הלומדים באוניברסיטאות ובבתי ספר תיכוניים בקע"מ ב-2500-2000.

55. לפי העתונות המצרית מיוני 1960 נתנה קע"ם בשנים 1959/60 1000 סטיפנדיות לסטודנטים מאפריקה, מהם : 490 סטיפנדיות לסודאנים; 160–לסומאלים, וכמו כן העניקה סטיפנדיות לסטודנטים מאלג'יריה, אריטריאה וזנזיבאר.

מבין הסטודנטים הלומדים בבתי-ספר בקע"ם 32 נערים מזנזיבאר, ו–30 נערות מסומאליה. משרד החינוך מעניק לכל סטודנט העוסק בלימודים עיוניים 15 לי"מ כל חודש כדמי כיס; ו–20 לי"מ לתלמידים במקצועות המעשיים.

56. בתחילת 1960 העניקה קע"ם מספר מילגות להשתלמות בשטחי החקלאות והתעשיה מהם : 15–לקמרון; 13–לניגריה ו–3 לטוגו. 9 סטודנטים גנאים לומדים בפקולטה לרפואה בקאהיר.

57. שיגור מורים לאפריקה: מקור מצרי מיוני 1960 העריך את מספר המורים בסומאליה, מקום שקע"ם הקימה מספר בתי-ספר יסודיים ובית-ספר תיכוני, ב–72. מספר המורים המצרים (להבדיל מחכמי הדת) ביתר חלקי אפריקה מצומצם. בתחילת 1960 ביקשה גיניאה מספר מורים מקע"ם ללימוד השפה הערבית, הקע"ם הבטיחה לשלוח 15 מורים מחבל הסורי. ביולי הציעה הקע"ם למזכ"ל או"ם לשלוח מורים לקונגו.

58. במסגרת פעילותה „התרבותית" עושה הקע"ם להפצת השפה הערבית באפריקה. זה מספר שנים שקע"ם מציעה לסומאלים לקבל את הכתב הערבי ללשונם שעוד אין לה כתיב, ולקבל את השפה הערבית כשפה רשמית במדינה.

לשנת 1960 הקציבה הקע"ם 20 אלף לי"מ להוראת השפה הערבית באמצעות הרדיו במסגרת השידורים לאפריקה.

59. במאלי מעודדים המהגרים הלבנונים את לימוד השפה הערבית. ביוני 1960 הונחה אבן הפינה לבית הספר הראשון בסן-לואיס שילמד ערבית. המהגרים הלבנונים סייעו בהקמתו של בית הספר ע"י אוסף תרומות. ביוני 1960 יצא כתב עת בשפה הערבית מטעם הממשלה. רדיו דאקאר, החל לשדר פעמיים בשבוע תוכניות בלשון הערבית. ב–28 ביולי 1960 החליטה ממשלת מאלי להקדיש תשומת לב מיוחדת ללימוד השפה הערבית בבתי-הספר ולקבוע אותה החל משנת הלימודים הבאה, שתחל באוקטובר 1960,כשפת חובה בבתי הספר התיכוניים. החלטה זו תיצור צורך בשיגור מורים ערביים למאלי.

60. מרכזי תרבות – במרכז התרבות הקעמי בגאנה לומדים ערבית קרוב ל–300 תלמידים גנאיים. במרכז תרבותי זה מלמדים שלושה מורים מוסלמים. המרכז קושר קשרים עם החוגים האיסלאמיים במקום ומנהל פעילות מדינית במסווה של לימוד השפה הערבית והקוראן. המרכז מוציא לאור „בולטין לענייני תרבות" המתאר את ההתפתחויות של החיים התרבותיים והמדעיים בקע"ם.

מרכז תרבותי קעמי קיים במוגדישו בירת סומאליה המנוהל ע"י נספח לעניני תרבות בקונסוליה המצרית. (מרכזי תרבות קעמיים קיימים גם בח'רטום ובלוב).

61. הסכמי תרבות – בין קע"ם וליבריה קיים הסכם תרבותי שאינו מופעל. באחרונה ביסו המצרים להחיותו ופירסמו בעתונות מודעות על מילגות ללימוד מקצועות טכניים ורפואה בקע"ם.

העתונות הקעמית מסרה ביוני 1960 כי קע"ם הכינה הצעות להסכמי תרבות עם גאנה, גיניאה וחבש.

62. גם לבנון הודיעה כי הכינה מספר הסכמי תרבות עם מדינות אפריקאניות. משלחת לבנונית תצא לאפריקה לדון בהסכמים לאחר ועידת המהגרים הלבנונים שתערך בביירות בספטמבר 1960.

63. משלחות תרבות וספורט - משלחת תרבות חבשית ביקרה באפריל 1960 בקאהיר.

ביולי יצאה קבוצת כדור-רגל קעטית לגאנה להתחרות עם נבחרת גאנה במסגרת אירועי חגיגות הכרזת הרפובליקה. לעומת זאת ידוע, כי בלחץ קע"ם בוטל שיגור נבחרת הכדור-רגל הגנאית לישראל - ביום עצמאותה של האחרונה.

ז. תעמולה

64. השידורים לאפריקה הם מכשיר התעמולה החשוב ביותר של קע"ם. עד סוף 1959 היו מכוונים השידורים בעיקר למזרח אפריקה מאז הרחיבה קע"ם את תוכנית שידוריה גם למערב אפריקה ויצאה בתוכנית נוספת חדשה בלשון הוסא (שעה ביום) באנגלית (חצי שעה) ובצרפתית (חצי שעה). היום משדרת קע"ם לאפריקה בשפות האפריקאניות הבאות : סואחילי (שבה הוחל לשדר לפני כ-6 שנים), סומאלי, אמהארית, הוסא, בדילקטים סודאנים שונים וכן בלשונות הערבית, האנגלית והצרפתית.

65. הקווים האופייניים של השידורים האלה : השמצת מדינות המערב השולטות באפריקה וקריאה להתמרד בהם; (מדי פעם מותקפת גם ארה"ב. ביולי גינו שידורי הקע"ם את ארה"ב על כוונתה להקים בסיסי טילים בזנזיבאר); אזהרה מאימפריאליזם כלכלי של המערב; התקפות על אפריקאנים „המשתפים פעולה" עם המערב כמו על אהידג'ו, נשיא קמרון, וטום מבויה ומסיבדה מולירו מקניה; באחרונה הקדישו שידורי קאהיר מקום נרחב לקונגו תמכו באופן עקבי בלומומבה וגינו את הבלגים ואת טשומבה, ר"מ קטנגה; ניצול ענין ההפליה הגזעית כדי להסית נגד מה שהשידורים מכנים בשם „החזירים והכלבים הלבנים". (על ניצול הרגש הדתי המוסלמי בשידורים - ר' הסעיף על הפעילות האיסלאמית).

כקריינים משמשים הגולים בקאהיר, וכן הסטודנטים האפריקאנים הלומדים במצרים.

66. מכשיר תעמולתי/ נוסף הוא הענף לענייני אפריקה במשרד ההסברה המצרי. אחמד דואר, ראש הענף הסביר ביוני 1960, כי מטרתו היא „להסביר את האמת לאפריקאנים". הענף עורך מחקרים על עניני אפריקה ומפיץ בקע"ם ובאפריקה ספרים, חוברות ופרסומים שונים. הספר האחרון שפורסם הוא „מאבק העם הסומאלי למען עצמאותו" והמחקר האחרון - „ המנהיג ג'ומו קניתה מקניה".

67. בועידה האפריקאנית לענייני שידורים שהתקיימה בחודש מ"א, ברבאט, הסכימה קע"ם לתת מילגות בשטח זה כדי למנוע יציאת משתלמים לארצות האימפריאליסטיות.

68. „המזכירות האפרו-אסייתית" הקבועה שמרכזה בקאהיר וה„איחוד הלאומי" משמשים גם הם את הקע"ם בתעמולתה לאפריקה ע"י קבלת החלטות אנטי-מערביות התומכות בשיחרור העמים האפריקאנים; ע"י אירגון אסיפות והפגנות המוניות לרגל מאורעות אפריקאנים שונים ושבהם משתתפים האפריקאנים הנמצאים בקע"ם. לדוגמה - ביוני 1960 נערכה הפגנה המונית בקאהיר, שאורגנה ע"י שני הגופים, כמחאה על ההפליה הגזעית בדרום אפריקה.

69. גם הליגה הערבית גילתה בתקופה הנסקרת את התעניינותה באפריקה ע"י קבלת החלטות נגד האימפריאליזם באפריקה, נגד ההפליה הגזעית והניסויים האטומיים בסהארה.

ביולי החלה הליגה במגעים עם הממשלות הערביות שמטרתן להביא להחרמת דרום-אפריקה בהתאם להחלטות הועידה הבינאפריקנית באדיס-אבבה.

ח. ביקורי משלחות

70. ביקורי משלחות מאפריקה לארצות ערב ולהפך הם דרך נוספת להגברת ההשפעה הערבית והתעמולה האנטי-ישראלית באפריקה. בתקופה הנסקרת בהשוואה לתקופות קודמות רבו יחסית הביקורים ההדדיים ביחוד בין הקע"ם והלבנון למדינות אפריקה. הגורמים לכך :

א. הרצון להגביר את ההשפעה הערבית והתעמולה האנטי-ישראלית.

ב. האירועים הרבים שחלו באפריקה במחצית הראשונה של 1960 לרגל הקמת מדינות חדשות.

ג. גם ההתחרות בין עיראק וירדן לבין קע"ם המריצה את הראשונים לקשור קשרים באפריקה באמצעות משלחות.

71. כללי - משלחות ערביות ובעיקר קע"ם השתתפו בחגיגות העצמאות של קמרון, של טוגו, קונגו וסומאליה, כן השתתפו בטקס הכתרת טבמאן מחדש כנשיא ליבריה, ובחגיגות הרפובליקה של גאנה.

- מלך ירדן יצא במאי לביקור בכמה מארצות אפריקה והיה בניגריה, גיניאה, ליבריה (זמן קצר בלבד) קניה וחבש. בזמן ביקורו התקיף את קע"ם על התרבותה בארצות ערב.

- הפריגיטה המצרית רשיד, ביקרה בירני בנמלי גאנה וליבריה.

- לאחר ועידת קונקרי באפריל 1960 סייר אנוור אס-סאדת בכמה מארצות אפריקה המערבית.

- ביולי ביקרה משלחת תוניסית בראשות שר החוץ בקונגו, מאלי, ניגריה, גיניאה וגאנה במטרה להידוק יחסי הידידות והמסחר.

- חסונה מזכ"ל הליגה הערבית ביקר ביולי בגאנה, גיניאה, וניגריה.

72. גאנה - באפריל הגיעה ללבנון לביקור, משלחת פרלמנטרית בת שלשה חברים. (השתתפות בחגיגות הרפובליקה של גאנה ראה לעיל).

73. במאי ביקר פואד ג'לאל בליבריה ונפגש עם טבמאן.

- במחצית יולי ביקר מזכיר המדינה הליברי רודולף גריימס בקאהיר, ונפגש בין השאר עם עבד אל-נאצר.

- טבמאן הוזמן לבקר בתחילת 1960 בלבנון, ונענה להזמנה אך טרם נקבע מועד הביקור.

- ממקור סודי נמסר כי טבמאן מתכונן לבקר בקאהיר וכי מתנהלים דיונים בקשר לתוכנית הביקור.

74. גיניאה - ביקור סקו-טורה בקאהיר שעליו דובר כבר בתחילת השנה, נדחה מדי פעם מחדש. בסוף יולי נמסר כי הוא יבקר

בקאהיר ב-20 באוגוסט בלווית משלחת ממשלתית וידון בהידוק הקשרים המדיניים, התרבותיים והכלכליים בין שתי המדינות. לפי רדיו קאהיר יבקר סקו-טורה, לפי בקשת מוניר אר-רייס, ראש עירית עזה, גם במחנות הפליטים ברצועה.

74. חבש - בינואר ביקר קיסר חבש בסודאן ובסעודיה. בתום הביקור בסודאן התפרסמה הודעה משותפת הסודיעה על חתימה על הסכמים תרבותיים ומסחריים. לביקור בסעודיה לא היו כל תוצאות מעשיות, אם כי נמסר בהודעה המשותפת כי יוחלפו משלחות כלכליות בין שתי המדינות.

בכסגרת ביקוריו באפריקה (ר' כללי) ביקר חוסיין מלך ירדן (בחודש מאי) בחבש. בהודעה משותפת בתום הביקור הוחלט על הקמת נציגויות בדרג שגרירויות. הקיסר נענה להזמנה לערוך ביקור גומלין בירדן.

- במרס 1960 הוזמן עבד אנ-נאצר לבקר בחבש ונענה להזמנה. בזמן הועידה באדיס אבבה נידון ענין הביקור בין נציגי הקע"ם והממשלה החבשית.

75. מאלי - בינואר ביקר ר"מ סנגל, מאמדו דיא, בלבנון, ירדן וסעודיה בדרכו למכה, לביקור במקומות הקדושים.

משלחת מסנגל ובראשה השריף חיידר, אישיות איסלאמית פעילה, ביקרה בקאהיר ביוני ונפגשה עם עבד אל-נאצר.

76. וולטה עילית - במאי הגיע לביירות ר"מ וולטה העילית לביקור של ארבעה ימים ביחד עם מזכיר המדינה לעניני הנשיאות.

77. בתקופה הנסקרת ביקרו בקע"ם אורחים מקניה (אוגינגא אודינגא), מניאסלנד (קניאסה שיום) מסומאליה (מחמוד חרבי) מרואנדה אורונדי (אלכסנדר רויתרא נציג "האיחוד הלאומי") ומרודסיה (קנת' קאונדה מנהיג מפלגת העצמאות הלאומית בצפון רודסיה). אורחים אלו נפגשו עם עבד אנ-נאצר והובטחה להם תמיכה חומרית.

משלחת סומאלית מורכבת מנציגי העתונות והמפלגות הגיעה לקע"ם ביולי להשתתף בחגיגות ההפיכה.

(על משלחות תרבותיות וכלכליות ר' הסעיפים תרבות וכלכלה).

ט. הפעילות האנטי-ישראלית

78. כפי שהודגש בפרקים הקודמים הפעילות הערבית באפריקה על כל סוגיה מכוונת במידה רבה נגד ישראל. הרצון לחסל את עמדותיה של ישראל באפריקה היא אף הגורם העיקרי המדרבן את מדינות ערב להדק יחסיהן עם מדינות היבשת.

79. הדרכים העיקריות שבהם פועלות מדינות ערב ובראשן קע"ם נגד ישראל באפריקה הן :

א. השידורים לאפריקה.

ב. השמצת ישראל בועידות אפריקאניות ובועידות אפרו-אסיאניות וקבלת החלטות אנטי-ישראליות. דוגמאות לתקופה הנסקרת : נאומו האנטי-ישראלי החריף של עבד אנ-נאצר בועידה הכלכלית האפרו אסיאנית בקאהיר (אפריל), ההחלטות נגד ישראל בועידה האפרו-אסיאתית בקונקרי (אפריל) ובועידה האפריקאנית באדיס-אבבה (יוני).

ג. הפצת כרוזים וחומר תעמולה אנטי-ישראלי ואף אנטישמי ע"י שגרירויות קע"ם באפריקה, וע"י נציגי קע"ם בועידות האפריקאניות השונות.

ד. גינוי ישראל, חדשים לבקרים, ע"י מזכירות הועידה האפרו-אסיאנית שמרכזה בקאהיר. כך קיבלה המזכירות החלטות גינוי נגד ישראל בענין האניה המצרית קליאופטרה ובאחרונה אף בענין הכרת פרס בישראל. במרס גינתה המזכירות את המלווה שכאילו גרמניה עומדת להעניק לישראל והכריזה כי היא תפעל בכל הדרכים לחסל את מדינת ישראל.

ה. בכל הכינוסים של הגולים האפריקאנים היושבים בקאהיר מותקפת ישראל, ומיד לאחר כך מודיעים עתוני קע"ם וביחוד השידורים לאפריקה כי "מנהיגים אפריקאנים" גינו את ישראל בענין הפליטים וכדומה. כך נהגה קע"ם ב-15 במאי השנה ב"יום פלסטין" כשמסרה על הצהרות אנטי-ישראליות של הגולים.

ו. ניצול ביקורים של אורחים אפריקאנים להסברת בעית א"י.

במאי הודיעה הליגה הערבית כי היא הזמינה 28 מנהיגים אפריקאנים מחבש, גאנה, גיניאה, קמרון, קונגו, סומאלי וניגריה. המנהיגים יבקרו במאורגן במחנות הפליטים שבארצות ערב. ידוע שבועידה האפריקאנית באדיס אבבה (יוני) נעשו נסיונות לשכנע מספר נציגים אפריקאנים להשתתף בתוכנית זו. בסוף יולי נמסר כי סקו טורה, נשיא גיניאה, שיבקר באוגוסט בקע"ם יסייר גם ברצועת עזה.

ז. שגרירויות ערב אף מוחות בפני ממשלות אפריקאניות על פעולות ישראל. כך מחתה שגרירות קע"ם בפני חבש על השתתפותה של ישראל בבזאר שהתקיים באדיס אבבה באפריל ואף החרימה אותו.

ממשלות ערב פעלו לביטול הזמנת סומאליה לישראל להשתתף בחגיגות העצמאות וממשיכים לפעול נגד הקמת יחסים דיפלומטיים בין שתי המדינות.

80. הטיעון העיקרי נגד ישראל שחזר ונשנה בתקופה הנסקרת בכל ההזדמנויות המוזכרות לעיל הוא, כי ישראל משמשת מכשיר בידי האימפריאליזם המערבי השואף באמצעותה לשעבד את אפריקה מבחינה כלכלית.

א. עודד - ענף אפריקה.

======================

אע/עפ

נ ס פ ח

הנציגויות הערביות באפריקה כיום

(מתוך סקירת חקר 552/ס מיום כט.ע.1)

<u>גאנה</u> : <u>שגרירויות</u> של קע"ם; לבנון; טוניסיה.

<u>גיניאה</u> : <u>שגרירויות</u> של קע"ם; לבנון; מרוקו.

<u>חבש</u> : <u>שגרירויות</u> של קע"ם; סודאן; עיראק; תימן; סעודיה.

<u>ליבריה</u> : <u>שגרירות</u> של קע"ם; <u>צירות</u> של לבנון.

<u>מאלי</u> : <u>קונסוליה</u> לבנונית; קונסולית כבוד עיראקית.

<u>ניגריה</u> : <u>קונסוליה</u> לבנונית.

<u>סומאליה</u>: <u>קונסוליה</u> כללית של קע"ם.

<u>סיירה ליאונה</u>: <u>קונסוליה</u> לבנונית.

<u>קמרון</u> : <u>שגרירות</u> של קע"ם.

==================

אע/עפ

חומר גלוי

משרד החוץ
מחלקת החקר

שם העתון: חיאת, יומי, לבנון

תאריך: 30.6.60

אסמכתא ג/ 1946

הנדון: **מאלי והאיסלאם**

לפני שבעה חדשים החליטה ממשלת סנגל להקים מסגד גדול באחד הרחובות הראשיים של דאקאר.

תושבי סנגל מיהרו להרים תרומות למטרה זו וביניהם המהגרים הלבנוניים. אחד המהגרים, יוסף האשם, תרם חצי מליון פרנק כתשלום ראשון.

ב-19.6 נערך טקס הנחת אבן הפינה במעמד חביבי, בו השתתפו כל השרים וגם משלחות ממאוריטניה, דאהומיי, ניגר ועוד. מספר הנוכחים הגיע למאה אלף איש. ר"ם סנגל, מאמדו דיא, הדגיש בנאומו, "כי אפילו בפוסקוה נמצאים מסגדים.... משום כך אין פלא אם החליטו בהקמת המסגד הגדול והנחנו את אבן הפינה מיד עם קבלת העצמאות". הוא הודה לממשלת מאוריטניה על תרומתה למסגד, וציין כי מהיום ואילך לא יהיו הבדלים ולא גבולות בין המוסלמים".

דיא הודיע, כי הממשלה תקים ליד המסגד אוניברסיטה איסלאמית גדולה בה תהיה שפת הלימוד ערבית ובין-דין "שרעי". (שיפסוק בהתאם ל"שריעה" - החוק המוסלמי).

אע/עמ

תאריך ההפצה: 3.7.60

תפוצה: המוסד, מא"ף, מא"ס, מר שלמה אראל, השגרירות בלונדון, בפאריס, בפונרוביה, באקרה, בדאקאר.

משרד החוץ
מחלקת הקשר

שם הנמען: [illegible]

תאריך: [illegible]

מספרנו ג/ [illegible]

הנדון: [illegible]

[illegible]

תאריך המברק: [illegible]

תפוצה: [illegible]

חומר גלוי

גאנה

משרד החוץ
מחלקת החקר

שם העתון: אל-מוסוור, קאהיר, שבועון

תאריך: 3.6.60

אסמכתא ג/ 1929

הנדון: משלחת של עולי רגל מגיניאה בראשותו של היועץ לעניני דת של המפלגה הדמוקרטית

המשלחת של עולי הרגל הראשונה מגיניאה מורכבת מ-500 עולי רגל, ובראשם עומר יוסף ובאהיתון, היועץ לעניני דת של המפלגה הדימוקרטית, וכן מחמוד פותאנא יועצו האישי של הנשיא סיקוטורה שהוא נמנה על אותה מפלגה. נאסר העניק במתנה למשלחת מכונית של עזרה ראשונה על ציודה הרפואי כדי שתעמוד לשרות המשלחת.

ראש המשלחת שמסר על כך הוסיף, כי משלחתם זו היא המשלחת הרשמית הראשונה של גיניאה, לאחר שיחרורה מעול צרפת. בתחילה בקשו הצרפתים להביא את עולי הרגל המוסלמים מלעלות לרגל כדי שלא יתקשרו עם אחיהם המוסלמים ויושפעו מהם. המוסלמים בגיניאה מיצגים 85% מכלל האוכלוסיה כולה, המונה שלשה מליון.

ראש המשלחת של גיניאה ביקר בבנין השגרירות של הקע"ם בג'רה והשגריר מסר לידיהם את המכונית. בעת ביקורה של המשלחת בספריית השגרירות, היא הביעה התפעלות למראה כרך - תמונות עבה-כרס שהכיל תצלומים של המדינות הערביות. כרך זה, שניתן למתנה לשגריר מאת שני עתונאים מהחוף הצפוני, ניתן עתה בתורת מתנה לראש המשלחת הגיניאית.

אע/עפ

תאריך ההפצה: 27.6.60

תפוצה: מא"ף, מא"ס, הסברה, השגרירות בקונקרי, באקרה, במונרוביה, בדאקאר, מר שלמה אראל, הקונסוליה הכללית באדיס אבבה.

ד.מ.י"ם 10.000 (2.60) 2159/3522

משרד החוץ

[illegible]

[illegible]: אל-מסאא, קאהיר, מצרים

תאריך: 8.6.60

[illegible] 1959

[illegible]: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ל.ט./מ.מ.

[illegible]: 27.6.60

[illegible]: [illegible]

מא"ג

חומר גלוי

משרד החוץ
מחלקת החקר

שם העתון: היאת, יומי, לבנון

תאריך: 31.12.59

אסמכתא ג/ 1491

הנדון: **ועידה איסלאמית בירושלים העתיקה**

סעיד רמדאן, מזכיר הקונגרס האיסלאמי ביקר בטורקיה, בפרס, בהודו, בפקיסטאן, במלאיה, בסינגפור, באינדונסיה, בסיילון ובבורמה. ביקורו היה קשור בהכנות לקונגרס האיסלאמי שיתקיים בירושלים ב-26.1.60 שאליו הוזמנו נציגים מכל העולם האיסלאמי.

בזמן סיורו באסיה התעניין רמדאן באופן מיוחד בשאלת החדירה הישראלית לאסיה. בפגישתו עם ר"ם מלאיה הוא הביע את השתוממתו על הכרת מלאיה בישראל. ר"ם מלאיה השיב, כי ממשלתו הכירה בשעתו בישראל ביחד עם כל חברי האו"ם. עם זאת יודעת ממשלת מלאיה את החובות המוטלות עליה. הממשלה היא מוסלמית ולא תקיים יחסים דיפלומטיים או קונסולריים עם ישראל.

__הערת החקר :__

א) ר"ם סנגאל, ממאדו דיא, בביקורו בירדן בסוף דצמבר הבטיח לשלוח משלחת לוועידה המוסלמית.

ב) הוועידה האיסלאמית בירושלים היא ארגון מתחרה לוועידה האיסלאמית של קהיר שבראשה עומד אנור אל-סאדאת, השפעת פעילותו של הארגון הירושלמי היתה עד כה קטנה ביותר.

אע/עפ

תאריך ההפצה: 11.1.60

תפוצה:
מר יחיל, מאסף, מזת, ימסמ, מחב, השגרירות בפאריס, השגרירות בראנגון, השגרירות באקרה, השגרירות במונרוביה, השגרירות בקונאקרי, הצירות בטוקיו, הסוכנה בקולומבו, הסוכנה באנקרה, חקר

[illegible]

משרד החוץ

[illegible]

שם הנמען: [illegible]

תאריך: [illegible]

אסמכתא: [illegible]

הנדון: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

תאריך הפצה: [illegible]

תפוצה: [illegible]

חומר גלוי

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון : אהראם, יומי, קאהיר

תאריך : 29.12.60

אסמכתא ג / 2410

הנדון: הפעילות בקע"ם בעניין „הקוראן המזוייף שישראל מפיצה באסיה ובאפריקה".

א. השייח' של אוניברסיטת „אל-אזהר", מחמוד שלתות שיגר מברק לעבד אל-נאצר בו התריע על זיוף הקוראן ע"י ישראל והפצתו בארצות אפריקה ואסיה.

ב. שייח' „אל-אזהר" , ושר ההקדשות, דנו בצעדים שיש לנקוט נגד הפצת הקוראן ע"י ישראל. תוקם ועדה משותפת שתבדוק את נוסח הקוראן שהודפס בישראל, ותפרסם את השגיאות והזיופים שהוכנסו בו מתוך כוונה להטעות את המוסלמים.

ג. שייח' „אל-אזהר" פנה בקריאה לכל המוסלמים בעולם והזהירם כי ישראל הפיצה את הקוראן המזוייף כדי לחסל את הדת המוסלמית. הוא ביקש מכל המוסלמים לפעול כדי להפסיק „את המעשה הפושע הזה שבאמצעותו רוצה ישראל לפגוע בדת האיסלאם ובקיומם של עמי האיסלאם".

אע/אא

תאריך ההפצה : 6.1.61

תפוצה : מא"ף, מז"ת, מא"ס, הסברה, אקרה, מונרוביה, דאקר, באמקו, קונקרי, לאגוס, פריטאון

2160/1545(8.60)15.000 ד.מ.י"ם

חומר גלוי

משרד החוץ

מחלקת החקר

שם העתון: חיאת, יומי, לבנון

תאריך: 13.12.60

אסמכתא ג/2030

הנדון: **<u>פעילות ערבית-איסלאמית בסנגל</u>**

איגוד מורי הערבית בסנגל החליט לכנס בדאקאר ועידה לדיון בהוראת השפה הערבית והאיסלאם בסוף דצמבר 1960 (23-25.12).

יו"ר האיגוד, חסן דנבא קרא, בשידור ברדיו, למדינות ערב לסייע לאיגוד במאמציו לפתוח בתי ספר ללימוד הערבית. סנגל זקוקה מאד להפצת ידיעת השפה הערבית, שפת הקוראן, מאחר ש-95% מתושביה הם מוסלמים. הוא ציין שמוחמד החמישי מלך מרוקו הסכים לקבל 22 סטודנטים ללימוד הינם במרוקו.

אע/עמ

תאריך ההפצה: 6.12.60

תפוצה: מא"ף, מז"ת, הסברה, השגרירות בדאקאר, בבאסקו.

ד.מ.י"ם 2160/1545(8.60)15.000

משרד החוץ

מחלקת החקר

מ ו ג ב ל

סקירת רקע

גל........

משית זו מכילה
11 עמודים

סקירה מס' ס/489

י"א בתשרי תש"ך
13 באוקטובר 1959

הפעילות הערבית באפריקה *

מבוא וסכום

מבין כל מדינות ערב, קע"ם היא הפעילה ביותר באפריקה, ואחריה, במרחק רב, עומדת לבנון. יתר מדינות ערב אינן מגלות ענין ויוזמה בשטח זה. הליגה הערבית, כגוף, התחילה בעת האחרונה לכלול את עניני אפריקה בתחום התעניינותה בעיקר ביוזמת מצרית. המדינות החברות בליגה נגררות אחרי קע"ם ביחוד בענינים הנוגעים להצעות והחלטות "נגד ההתפשטות הישראלית באפריקה".

המטרות העיקריות של הפעילות המצרית באפריקה הן:

1. שליטה על הנילוס לכל אורכו עד למקורותיו, כדי למנוע נסיונות להפחית את כמות המים המגיעה למצרים. כן מעונינת מצרים בחופש פעולה בבנית סכרים והקמת מפעלים אחרים על הנילוס. מכאן החתירה המצרית המתמדת לרכוש השפעה מכרעת בסודאן.

2. דריסת רגל במזרח אפריקה, לאורך חופי ים־האדום ביחוד בסומאלי ובאריתריאה. הגברת השפעה מצרית במקומות אלה נוסף על השפעה בתימן (הנמצאה בפדרציה עם קע"ם) ועדן, תאפשר לה לפקח גם על הכניסה הדרומית לים־סוף וכך להשלים את שליטתה על עורק התחבורה בין אסיה, אפריקה המזרחית ואירופה.

3. תפיסת המנהיגות המדינית באפריקה על מנת לחזק את מעמדה הבינ"ל.

4. ניצול חומרי הגלם והאוצרות הטבעיים שנתגלו והולכים ומתגלים ברחבי אפריקה כולל הנפט של סהארה.

5. בלימת הפעילות המדינית והכלכלית של ישראל באפריקה כדי לחזק את טבעת החרם מסביבה.

<u>לבנון</u> מנמקת את פעילותה באפריקה, שהתגברה בחדשים האחרונים, בדאגה לגורל הפזורה הלבנונית, שלפי דבריה היא נתונה בסכנה עקב "החדירה הישראלית והציונית". (ר' נספח מס' 2).

כמו בנושאים אחרים הקשורים ליחסי ישראל־ערב, כך בשאלת החדירה הישראלית לאפריקה, רוצה לבנון להפגין את נאמנותה ללאומיות הערבית ע"י העמדת עצמה בראש הפועלים נגד ישראל.

---

* הסקירה אינה כוללת את הפעילות בצפון אפריקה וסודאן. העובדות המובאות בסקירה זו, הן בעיקר משנת 1959, על הפעילות בשנים קודמות ר' סקירת חקר מס' ס/426 מ־11.8.58

2/..

מ ו ג ב ל

האמצעים העיקריים שבאמצעותם מנסה קע"ם להגביר את השפעתה באפריקה,

א. פעילות מדינית:
1) הרחבת רשת נציגויותה הדיפלומטית והקונסולרית.
2) השתתפות פעילה בועידות וארגונים אפריקאניים.
3) ארגון ועידות אסייתיות-אפריקאניות.

ב. פעילות כלכלית.
ג. איסלאם.
ד. בקורי משלחות.
ה. פעולות תרבות, שיגור מורים ומתן מילגות לסטודנטים אפריקאנים.
ו. פעולות חתירה והסתה.
ז. פעילות תעמולתית הסברתית, ביחוד באמצעות השדורים לאפריקה.
ח. פעילות אנטי-ישראלית.

א. **פעילות מדינית**

1) ייצוג דיפלומטי: בתכנית מפורטת שהתוותה את הדרכים להגברת השפעתה של מצרים באפריקה ושפורסמה ב- Egyptian Economic and Political Review מאוגוסט 1956. נקבע שאחד האמצעים החשובים הוא הרחבת הייצוג הדיפלומטי והקונסולרי במדינות אפריקה. המאבק בפעילות הישראלית משמש גורם מדרבן בשטח זה. בחדשים האחרונים מאיצה הליגה, מידי פעם בחברותיה להזדרז ולהרחיב את הייצוג הדיפלומטי הערבי באפריקה לפני שישראל תצליח להתבסס במדינות החדשות. החלטה ברוח זו נתקבלה במועצת הליגה בקזאבלאנקה בספטמבר 1959. גם בבית הנבחרים הלבנוני נשמעו בחודשים האחרונים קריאות להגדיל את ייצוגה של לבנון בארצות אפריקה ושוב, כדי לבלום את פעילותה של ישראל ולהגן על המהגרים הלבנונים.

-- למצרים שגרירויות בכל מדינות אפריקה העצמאיות: בחבש, בליבריה, בגאנה ובגיניאה. לשלוש המדינות הראשונות שגרירויות במצרים. השגרירות המצרית בגאנה היא הגדולה ביותר ומאז נפתחה, הורחבה מידי פעם ומונה היום 10 אנשים, בכלל נספחים לעניני עבודה, מסחר ועתונות.
השגרירים בגאנה ובגיניאה היו אנשי מודיעין לשעבר. שגרירות קע"ם באקרה מקבלת מידי חודש 500 לי"מ המוקדשות לפעולות מודיעין בגאנה, ועל הוצאתן אחראי השגריר אישית.
למצרים נציג במועצה המייעצת של סומאלי, וכן קונסוליה במוגדישו.

-- ללבנון צירויות בליבריה ובגאנה וקונסוליות כלליות בדקאר שבסנגאל, בלגוס שבניגריה, ובפרימאון שבסיירה לאונה. שגריר לבנון בסודאן משמש גם כשגרירה בחבש ומקום מושבו בח'רטום.
ב-18.7.59 מסר העתון הלבנוני "אל-נדא", כי בית הנבחרים הלבנוני, אישר הקצבה של 95.000 ל"ל לפתיחת שגרירות בגאנה.
ב-25.9.59 מסר העתון "אל-חיאת", כי ממשלת לבנון כבר הקציבה סכום להקמת שגרירות לבנונית בסיירה לאונה שתיפתח מיד עם קבלת עצמאותה. נמסר, שההחלטה על כך נתקבלה לאחר בקשות חוזרות ונשנות מצד המהגרים הלבנונים במקום.

לבנון ומרוקו עומדות לפתוח בקרוב שגרירויות בקונקרי.

2) ועידות אפריקאניות: אמצעי נוסף לפעילות מדינית ולרכישת השפעה באפריקה משמשות הועידות המדיניות הבינאפריקאניות. מצרים מופיעה בכל ועידה כזו, החל מועידת אקרה באפריל 1958, בהרכב חזק ומשתדלת להשתלט על הדיונים בעזרת ארבע המדינות הערביות האפריקניות האחרות.

בועידה במונרוביה שהתקיימה באוגוסט 1959, היתה המשלחת ממצרים מן הגדולות ביותר ומנתה 11 איש. היא גילתה פעילות קדחתנית מעבר לקלעים ואף פיזרה כספים לרוב.

במאי 1959 ניהלה מצרים מערכה כבדה לקיום ישיבת הועדה המתמדת של ועידת אקרה בקהיר, ללא הצלחה. הישיבה התקיימה בקונקרי ואח"כ בטוניס.

3/..

מוגבל

בועידות האפריקאניות, מצרים משתדלת להציג את עצמה כלוחמת העיקרית למען עצמאותם של העמים האפריקאניים ולהראות את ישראל באור שלילי.

במושב הועדה הכלכלית של האו"ם שהתקיים בחבש בינואר 1959, הציעה קע"ם שהערבית תשמש כשפה רשמית ושהועדה תשתף פעולה עם המועצה הכלכלית של הליגה. בעוד שההצעה הראשונה נדחתה הומלץ על השתתפות הליגה כארגון בין ממשלתי בתור משקיפה.

בסמינריון לפתוח קהילתי מטעם הועדה הכלכלית לאפריקה שהתקיימה באדיס אבבה בספטמבר 1959, השתתפו - פרט לחברי המועצה - גם נציגי הליגה הערבית בסטטוס של משקיפים.

לאור הצלחותיה של"התאחדות"באפריקה, התחילה מצרים לפעול באמצעות ארגון הפועלים הבינערבי הנתון למרותה. בספטמבר 1959, התקיימה בקזבלאנקה ועידה של פועלים ערביים ואפריקאניים בה השתתף מזכ"ל התאחדות הפועלים הערביים. ועידת היסוד תתקיים בטנג'ר ב-1959.

3. <u>ועידות אסיתיות-אפריקאניות:</u> כר נרחב לפעילות מדינית ותעמולתית באפריקה משמשות הועידות האסיתיות-אפריקאניות. מאז ועידת הסולידריות האסיתית-אפריקאנית שנתקימה בקהיר בדצמבר 1957, התכנסו ועידות שונות מסוג זה של סופרים, נוער ואנשי כלכלה, רובן בקהיר. היוזמה והמממנת העיקרית של הועידות הללו, היא מצרים שנעזרה גם ע"י ברה"מ וסין העממית. המזכירות הכללית הקבועה המארגנת את הועידות יושבת בקהיר. בועידות בלתי רשמיות אלו, השתתפו גולים מדיניים מאפריקה שמצאו מקלט בקהיר ובהן התקבלו לרוב החלטות התומכות בעצמאות כל עמי אפריקה וכן החלטות אנטי-מערביות ואנטי-ישראליות חריפות.

הרעת היחסים בין קע"ם לבין ברה"מ וסין-העממית, החלישה בהרבה את תנופתה של תנועה זו.

בתחילת 1960 תתקיים <u>בגיניאה</u> ועידת הסולידריות השניה של עמי אסיה ואפריקה. יוסף אס-סיבאעי, מצרי, העומד בראש המזכירות הקבועה כבר יצא לקונקרי לפני בקשת טקו טורה כדי לטפל בכל ההכנות הדרושות.

ב. <u>יחסי כלכלה ומסחר</u>

החדירה הכלכלית של קע"ם לאפריקה היא אמצעי נוסף שבא בעיקר לחזק את השפעתה המדינית, ולדחוק את רגלי המערב וישראל מאפריקה. מצרים מנהלת תעמולה ענפה נגד השוק האירופי המשותף בו נכללות גם המושבות האפריקאניות. בועידה הכלכלית האסיתית-אפריקאנית שהתקיימה בקהיר בדצמבר 1958 התקבלו החלטות נגד השוק האירופי המשותף ובעד הקמת שוק אסיתי-אפריקאני שיתחרה בו.

בזמן הועידה הכלכלית, בה השתתפו נציגים אפריקאניים רבים, נפתח בקהיר ע"י נאצר יריד חקלאי ותעשייתי מצרי שניתנה לו פרסומת רבה.

בשטח החיובי של הקמת יחסים כלכליים ממשיים עם מדינות אפריקה, השיגה של מצרים הם דלים ביותר. בטבלאות הסטטיסטיות של סחר החוץ המצרי, אין מדינות אפריקה נזכרות כלל מאחר שחלקן בסחר זה הוא אפסי. כך למשל, חלקן של כל מדינות ערב יחד ביבוא וביצוא של גאנה או גיניאה הוא פחות מאחוז אחד.

אולם מגמתה של מצרים היא להרחיב את יחסיה הכלכליים עם מדינות אפריקה, בין היתר, ע"י שיגור משלחות כלכליות, פתיחת תערוכות מסחריות, שיגור משלחות לסיוע טכני וחקלאי ועוד. מצרים מעונינת ביצוא לאפריקה של כותנה, אורז ובצל ועם פיתוח התעשיה המצרית האזרחית היא מחפשת שווקים למוצריה.

פעילותה הכלכלית של ישראל באפריקה משמשת מניע להגברת התקינותה של מצרים בשטח זה.

להלן דוגמאות של הפעילות המצרית הכלכלית מהחדשים האחרונים:

4/..

מוגבל

<u>כללי:</u> - באוגוסט 1959 מסר "אל-אהראם" המצרי, כי שלושה גופים מדעיים ממשלתיים מצריים עוסקים בהכנת סקר מקיף על כלכלתה של אפריקה.

- במאי 1959 כתב העתון "אל-גומהוריה", כי מספר מדינות באסיה ובאפריקה ביקשו מקע"ם עזרה של מומחים לעניני השקייה וחקלאות וכי קע"ם נענתה לפניה זו.

<u>גאנה:</u> - בינואר 1959 נחתם חוזה מסחרי והסכם תשלומים בין קע"ם לבין גאנה בסכום של 100.000 לי"מ. ההסכם כולל, בין היתר, סעיפים על עידוד הסחר בין 2 המדינות, עדיפות בהעסקת חברות תובלה של שני הצדדים ומתן שירות כללי לאניות המובילות סחורות. בחילופי האיגרות צויין, ששני הסעיפים האחרונים לא יופעלו לגבי חברות בהן יש לישראל או לאזרחיה חלק במישרין או בעקיפין. הסכם זה כמעט ולא הופעל עד כה.

- ביוני 1959 החליטה מועצת ההנהלה של רשות הפיתוח בקע"ם, להקים בגאנה תערוכת קבע למוצריה כדי להפיצם בשווקי אפריקה.

<u>חבש:</u> - בבקורו של הקיסר החבשי במצרים, הוסכם על הידוק יחסי המסחר. ב-7.10.59, יצאה לאדיס אבבה משלחת של מומחים כלכליים משני חבלי הקע"ם בראשותו של סגן שר התעשיה הקע"מי, לניהול מו"מ על הסכם לסחר חליפין בין שתי הארצות שיכלול בין השאר, יצוא מצרי של חוטי טוויה ואריג.

<u>ניגריה:</u> - קע"ם מנהלת מו"מ עם ממשלת ניגריה, באמצעות גרמניה המזרחית למכירת 32.000 טון מלט.

<u>סומאלי:</u> - בינואר 1959, הגיע לקהיר שר הכלכלה של סומאלי האיטלקית ונפגש עם נאצר ועם שר הכלכלה המצרי. הוסכם להגביר את סחר החליפין בין שתי המדינות. סומאלי תייצא למצרים בהמות ועורות, תמורת מלט, אורז ומוצרי אריגה.

בסוף ספטמבר 1959 הגיעה משלחת כלכלית סומאלית נוספת לקהיר, בראשות שר המסחר של סומאלי, כדי לדון בהסכם כלכלי בין שתי המדינות.

ג. <u>איסלאם</u>

באפריקה בה חלק ניכר מהאוכלוסיה הוא מוסלמי, משמש האיסלאם גורם נוסף לחדירה הנאצרית. ההערכה המקובלת היא ש-1/5 מתוך כ-250 מיליון תושבי אפריקה הם מוסלמים (טבלה על המוסלמים באפריקה ר' נספח). את התפקיד בשטח זה ממלאים שני גופים - הקונגרס האיסלאמי ו"אל-אזהר".

להלכה, שני המוסדות האלה פועלים למען הפצת האיסלאם והשפה הערבית באפריקה, אך למעשה, הם מקימים במסווה של מוסדות דת והרבות, מרכזי הסברה ותעמולה ומקומות ריכוז לאלמנטים פרו-נאצריים. מידי פעם, משגרים שני המוסדות הללו אנשי דת לקהילות המוסלמיות, בונים מסגדים וספריות, מעניקים סטיפנדיות ללימוד ב"אל-אזהר" ומפיצים ספרי דת וקוראנים. השליחים עוסקים בעיקר בתעמולה. עד הזמן האחרון היתה מכוונת פעילות זו למזרח אפריקה וביחוד לסומאלי, אך עתה היא מתפשטת גם למערבה.

-- השבועון המצרי "אח'ר סאעה" מ-29.7.59, בסכמו את פעילותו המסיונרית של "אל-אזהר" מסר, כי בשנים האחרונות פרצו שליחי "אל-אזהר" "את חומות האימפריאליזם באפריקה", והגיעו גם לגאנה, לניגריה, לקמרון, לליבריה, לחוף השנהב ולסנגל. לפי העתון <u>מספר הסטודנטים האפריקאניים הלומדים ב"אל-אזהר"</u> הוא כדלקמן: מסודאן - 809; מלוב - 260; מאלז'יריה - 59; מטוניס - 13; ממרוקו - 15; מחבש, אריתריאה וסומאלי - 307; מסנגל, ניגריה וגאנה - 176; מאוגנדה, זנזיבאר ודרום אפריקה - 18. העתון מוסיף, כי רבים מהסטודנטים נמלטו בסתר מארצם וכי בקהיר הם מקבלים את ההכשרה הדרושה למאבק בשלטון הזר.

-- ביולי 1959 נפתחה בקהיר <u>"קרית המשלחות המוסלמיות"</u> שבשלבה הסופי תוכל לקלוט 10.000 סטודנטים מאסיה ומאפריקה. ב-1959 הגיע מספר הסטודנטים הלומדים באל-אזהר, מארצות אלה, ל-4.000.

-- ביולי 1959 נמסר, שקע"ם עומדת להשלים את הסידורים הטכניים לפתיחת <u>גל חדש בתחנת השידור</u> שלה המיועד לעולם המוסלמי ושייקרא "סאות אל-איסלאם" (קול האיסלאם). הגל ינוהל ע"י "אל-אזהר" והוא ישדר גם בשפות האנגלית והצרפתית.

5/..

-- בספטמבר 1958 הודיעה העתונות המצרית, כי 200 שליחים מתלמידי "אל-אזהר", סיימו את הכשרתם ויישלחו למדינות אסיה ואפריקה.

חשיבות מיוחדת בעיני מצרים יש לסומאלי שאוכלוסייתה כולה מוסלמית, ושעומדת לקבל את עצמאותה ב-1960. במוגדישו הקים " אל-אזהר" ספריה מצרית והקונגרס האיסלאמי התחיל בבניית מרכז תרבותי איסלאמי שיכלול מסגד, אולמות להרצאות, בי"ס תיכון, אולם קולנוע ומרפאה. בספטמבר 1959, החליטה הנהלת "אל-אזהר" להקים חוג מיוחד להכשרת שליחים המיועדים לסומאלי.

-- ביולי 1959 ביקרה בקע"ם משלחת של מוסלמים מגאנה ונפגשה עם הרקטור של "אל-אזהר". הרקטור נתן במתנה לכל אחד מאנשי המשלחת קוראן וציין, כי אין זו מתנה פרטית, אלא, "ברית אלהים ביני וביניכם ובין המוסלמים כולם".

-- בספטמבר 1959, נערך במונרוביה טקס הפתיחה הרשמי של המסגד הראשון במקום. במימון הבניה השתתף משרד ההקדשות המצרי. בזמן הטקס הודגש, כי מצרים סייעה להקמת המסגד לפי הוראה אישית של נאצר.

יצויין, כי בזמן ועידת מונרוביה באוגוסט 1959, הופיעה כל המשלחת המצרית במסגד, והדרשן קרא נאום שהוכן מראש ע"י המצרים ושהעלה על נס את הופעת קע"ם בועידה. השגריר המצרי במקום מנצל את המסגד כבמה לתעמולה, ומשמיע מידי שבוע נאומים על שאיפתה של קע"ם לשחרר את עמי אפריקה.

-- השריף חיידר מכי, ממנהיגי המוסלמים באפריקה המערבית, ביקר ביוני וביולי 1959 במצרים, בלבנון ובסעודיה ודן בהידוק הקשרים בין הערבים לבין המוסלמים באפריקה המערבית "לאור החדירה הישראלית והציונית".

-- השבועון המצרי אח'ר סאעה" מסר ב-1.7.59, כי שגריר קע"ם בגיניאה לקח עמו למקום כהונתו ספרי קוראן, כדי לתתם במתנה לכמה מנהיגים במקום.

ד. משלחות ובקורים

גאנה:

-- ביוני 1958 בקר אנקרומה בקהיר. במשלחתו השתתפו, בין היתר, גם שר הפנים, ראש המוסד לעניני השרותים הצבוריים, והיועץ לענינים אפריקאניים ג'ורג' פדמור.

-- ביולי 1958 הגיעה לקהיר משלחת גנאית להשתלמות בשטח ארגון המשטרה.

-- באוגוסט בקרה בקהיר משלחת בת 6 אנשים - 4 מנהיגים פולימיים, ראש המחלקה המדיני של מפלגת האיחוד העממי, ומומחה חקלאי. המשלחת ביקרה במפעלי התעשיה והחקלאות ולמדה את צורת הארגון של מפלגת "האיחוד הלאומי". היא נתקבלה ע"י נאצר.

-- באוגוסט 1958 ביקרה באקרה משלחת לבנונית ודנה בין השאר, במצב המהגרים הלבנונים.

-- ב-9.1.59 הגיע אנקרומה לקהיר בדרכו מהודו ונפגש עם נאצר.

-- בינואר 1959 הזמינה ממשלת לבנון את אנקרומה לביקור בארצה. אנקרומה נענה עקרונית להזמנה מבלי לקבוע את מועד הביקור.

-- באוגוסט 1959 ביקר בגאנה עומר לוטפי שהשתתף קודם לכן במשלחת קע"ם בועידת מונרוביה.

-- בספטמבר 1959 ביקר יו"ר ביה"נ של גאנה בלבנון ובסוריה. הוא נפגש עם נשיא לבנון ועם יו"ר ביה"נ הלבנוני, והבטיח שגאנה תקבל בברכה כל הצעת סיוע שתבוא מלבנון וממדינות ערב האחרות.

..

גיניאה:

-- בינואר 1959 ביקרה משלחת לבנונית בקונקרי. המשלחת הזמינה את סקוטורה לביקור בלבנון.

-- בפברואר ביקרה משלחת רשמית מגיניאה בקע"ם, התקבלה ע"י נאצר והודתה לו על ההכרה בגיניאה.

-- במאי ביקרה משלחת גיניאית רשמית בלבנון במשלחת השתתפו חביב את-תאל, סגן יו"ר האסיפה הלאומית ושריף נבהאני, מרצה באוניברסיטה של קונקרי. המשלחת הוזהרה "מסכנת החדירה הישראלית". אותה משלחת ביקרה גם בעיראק ובסעודיה.

-- באוגוסט ביקר בגיניאה, לפי הזמנת סקוטורה, חוסיין ד"ו אל-פקאר צברי, סגן שה"ח של קע"ם שהשתתף במשלחת הקע"מית לועידת מונרוביה. סקוטורה נענה להזמנתו לבקר בקע"ם.

-- בספטמבר, יצאה משלחת מקע"ם לגיניאה כדי להשתתף בועידת המפלגה הדמוקרטית. בראש המשלחת עמד פואד ג'לאל שייצג את "האיחוד הלאומי", בזמן הביקור הושג הסכם בדבר עריכת ביקורים הדדיים בין מפלגה האיחוד הלאומי בקע"ם לבין המפלגה הדמוקרטית בגיניאה.

-- בספטמבר שיגר סקוטורה שליח מיוחד לועידת הליגה בקזבלאנקה שמסר ברכתו לועידה והביע את שאיפת גיניאה לשתף פעולה עם הליגה הערבית.

ליבריה

באפריל 1959 ביקרה בלבנון משלחת ליברית רשמית שבה השתתפו חברי בית-הנבחרים והסנט הליברי. יו"ר ביה"נ הלבנוני, עאדל עוסייראן, בנאום שנשא בפני המשלחת, השמיץ את ישראל, כינה אותה "גוף זר" והזהיר מפני שיתוף פעולה אתה.

חבש:

ביוני 1959 ביקרה בחבש משלחת כנסייתית קופטית מצרית, שבאה להסדיר את הסכסוך בין שתי הכנסיות. משלחת קופטית חבשית יצאה אח"כ למצרים לסיום המו"מ. בהסכם שהושג בין שני הצדדים הכיר האפיפיור הקופטי של מצרים במעמדו העצמאי של הפטריארך החבשי אשר ימונה ע"י קיסר חבש, אך יוכתר במקם דחי ע"י הפטריארך המצרי. כן ניתנה סמכות לפטריארך החבשי למנות כוהני דת בחבש. מצרים ייחסה לביקור זה חשיבות מדינית ורצתה לשפר את היחסים עם חבש לפני ביקור הקיסר בקהיר.
ביוני 1959 ביקר קיסר חבש בקע"ם. זה היה בעיקר בקור נמוסין. נדונו היחסים בין שתי המדינות אך לא הושגה כל תוצאה מעשית.
ביולי הגיע לקהיר סגן שר התחבורה החבשי.

בספטמבר 1959 ביקרה בלבנון משלחת מסיירה לאונה, בה השתתפו שר המסחר והתעשיה, שר התחבורה ובן 4 חברי פרלמנט.

-- ביולי 1959 ביקר שר הכספים של ניגריה בלבנון, והזמין את שיהאב, נשיא לבנון להשתתף בחגיגות יום העצמאות של ניגריה.

-- ביולי 1959 הגיעה משלחת צעירים מסומאלי לביירות כדי להסביר את בעיית סומאלי ולגייס את תמיכת לבנון. המשלחת נפגשה עם ארגונים שונים ועם נציגי העתונות.

-- העתון הלבנוני "חיאת" מ-17.9.59 מסר, כי ר"מ הרולטה העליונה עומד לבקר בקור רשמי בלבנון.

מוגבל

<u>כללי:</u>

-- ביוני 1959 ביקר פייר אדה, חבר ביה"נ הלבנוני, בכמה ממדינות אפריקה עם שובו הציע בועדת החוץ הלבנונית לפתוח שגרירויות בכל המדינות העצמאיות "כדי להלחם בהשפעה הישראלית".

-- בחודשים יולי אוגוסט 1959, שהה פואד ג'לאל ("שגרירו הנודד" של נאצר שהשתתף בכל הכינוסים האפריקאניים ונבחר כחבר בועדה המתמדת של ועידת העמים הכל-אפריקאנית) באפריקה, וביקר בגאנה, גיניאה וליבריה.

ה. פעולות "תרבות"

אחת הסיסמאות החוזרות ונשנות בשידורי מצרים לאפריקה, במאמרים בעתונות ובכל הזדמנות של אסיפות או הפגנות, היא הסיסמה שייעודה של מצרים הוא להחדיר את התרבות לאפריקה. בספרו "הפילוסופיה של המהפכה", כתב נאצר בענין זה: "עמי אפריקה ימשיכו לסמוך עלינו, אנו השומרים על שערם הצפוני והמהוים את הקשר שלהם עם העולם החיצוני. אנו לא נזניח את חובותינו כלפיהם, חובות המטילות עלינו את התפקיד לעשות את כל המאמצים כדי להחדיר את הציביליזציה ואת האור לפינות המרוחקות ביותר של הג'ונגל".

מצרים מנסה לבצע את "ייעודה" זה ע"י הקמת מרכזי תרבות, בתי-ספר, מתן מילגות לסטודנטים אפריקאניים ושיגור מורים להוראת הערבית. בספטמבר 1958 מסר שר החינוך והתרבות של קע"ם, כי מספר המורים המצריים באסיה ובאפריקה מגיע ל-3000. למעשה פעולות אלו אינן אלא אמצעי נוסף להחדרת השפעתה המדינית (ר' גם איסלאם).

-- במאי 1958 הוקם מרכז תרבותי ערבי של קע"ם <u>באקרה</u> במטרה להורות את השפה הערבית ואת הקוראן ולהפיץ ספרים, עתונים וסרטים על ארצות ערב.

-- ביוני 1959 ביקרה <u>בגאנה</u> להקה אמנותית מקע"ם של תלמידות בי"ס תכוניים.

-- ב-23.7.59 מסר העתון העיראקי "אל-זמאן", כי ממשלת <u>סנגל</u> החליטה ללמד את השפה הערבית בכל בתי הספר הממשלתיים.

-- בסוף ספטמבר 1959 פנתה ממשלת <u>גיניאה</u> לקע"ם לספק לה מורים ללמוד השפה הערבית.

-- להלן מספרים של סטודנטים מכמה ארצות אפריקה המזרחית הלומדים בקע"ם:

אריתריאה:	45	בבתי ספר גבוהים	ו- 20	באוניברסיטאות
זנזיבר :	21	"	ו- 2	"
סומאלי :	150	"	ו- 5	"
חבש	-	"	ו- 4	"

(על מספר הסטודנטים באל-אזהר ר' איסלאם).

-- בקשר לפעילות המצרית <u>בסומאלי</u> מצטטים דבריו של השבועון המצרי "אחר-סאעה" מ-15.5.57, שבתגובה על רצח החבר המצרי בועדת הנאמנות של סומאלי, כמאל אד-דין צלאח, כתב בין השאר: "מצרים שיגרה משלחות חינוך ליערות סומאלי ולעריה למען החדרת התרבות אליהן. אוניברסיטת "אל-אזהר" שיגרה משלחת מטובי מוריה להפצת החינוך הדתי המוסלמי ולהפרכת המעשיות שהאימפריאליזם מפיץ שם. הקונגרס המוסלמי פתח שם סניף להחדרת ההכרה האיסלאמית ולהפצת התרבות. משרד-החינוך והתרבות שיגר משלחת בת 32 איש מטובי המורים והמורות, אשר השקיעו את מיטב המאמצים להפצת התרבות וההכרה בסומאלי בכפריה ובעריה. מספר בתי-הספר הנמצאים בפיקוחה של המשלחת מגיע ל-6, וכולם הוקמו בעזרתה של מצרים... לבתי-ספר אלה המכונים "בתי ספר לאומיים" נוהרים התושבים בנטשם את בתי הספר שהקימה האדמיניסטרציה האיטלקית, על-אף אמצעי הפיתוי הקיימים שם".

-- את מספר המורים המצריים השוהים כיום בסומאלי, מעריכים ב-100 כולל מורי דת. מלבד זאת שוהה בסומאלי משלחת מצרית מורכבת מרופאים סניטרים, ופועלנים דתיים המבקרת מכפר לכפר ופועלת להגדלת שמה של מצרים בקרב הסומאלים.

8/..

מוגבל

מוגבל

ו. חתירה והסתה

כמו בארצות ערב גם באפריקה מבוצעות פעולות החתירה וההסתה באמצעות הנספחים הצבאיים וגולים מדיניים שנמלטו מארצם. נספחים צבאיים מצריים הואשמו בפעילות חתרנית וגורשו מלוב, סודאן, מטוניסיה, מחבש ומסומאלי.

<u>מחבש</u> - גורש ב-1957 הנספח הצבאי המצרי, עבד אל-עזיז חילמי, והואשם בפעילות בלתי רצויה. בפברואר 1957 האשים הקיסר החבשי את קע"ם בחתירה ובהסתת המיעוט המוסלמי בארצו. מצרים תומכת בתוכנית "סומאלי הגדולה" שתכלול את איזור אוגדן הנמצא בתחומי חבש. ב-13.6.59 ערב ביקורו של הקיסר במצרים, התקיף העתון האמהרי "אדיס זמן" את מצרים על תעמולתה וחתירתה נגד חבש.

גם לאחר ביקור הקיסר במצרים נמשכו התקפות רדיו קהיר על חבש המתוארת על-ידו כמדינה אימפריאליסטית שיש להלחם בה.

<u>מסומאלי</u> - גורש בפברואר 1958 הדיפלומט המצרי כאמל סהים, שמילא תפקיד של סגן קונסול לעניני אינפורמציה במוגדישו. הוא הואשם בהפצת חומר תעמולה אנטי-איטלקי ופרו-מצרי.

בתחילת 1959 נאסר חג'י מוחמד חוסיין, מנהיג מפלגת סומאלי הגדולה ששהה בקע"ם כ-10 שנים ושימש כסוכן המצרי העיקרי בסומאליות.

<u>מליבריה</u> - גורש במרץ 1959 איש עסקים לבנוני והואשם, בין היתר, בפעילות פרו-מצרית.

<u>גולים</u>

לפי העתון "אחר סאעה" המצרי מ-29.4.59, קיימים בקהיר כ-30 משרדים קבועים של גולים פוליטיים מארצות המזה"ת ואפריקה. בלב קהיר הוקם "בית-אפריקה", בו פועלים רוב המשרדים האפריקאניים. מצרים מממנת ביד רחבה את פעילות הגולים ועוזרת להם בהוצאת פרסומים שונים ובהפצת גילויי דעת נגד המשטרים בארצם. להלן רשימת המשרדים האפריקאניים הפועלים מקהיר:

<u>קמרון:</u> בראשית אפריל 1958 נפתח משרד קמרוני בקהיר. בראש המשרד עומד ד"ר פליקס מומי, מנהיג איחוד עמי קמרון הפועל נגד השלטון הצרפתי. פליקס מומי ברח מקמרון הצרפתית לאחר המהומות שפרצו שם במאי 1955. הוא נמלט לקמרון האנגלית וגורש משם ב-1957. פליקס מומי השתתף בועידת הסולידריות של עמי אסיה ואפריקה שהתקיימה בקהיר בדצמבר 1957 כנציג קמרון. הוא מוציא עתון בשם "קול קמרון" בשפה האנגלית והצרפתית.

<u>ניגריה:</u> באוגוסט 1958 פתחו גולים מניגריה משרד בקהיר. בראש המשרד עומד עבד אל-גפאר עבד אר-רחמאן.

<u>אוגנדה:</u> בראש המשרד האוגנדי בקהיר עומד ג'ון קאלה. הוא מפרסם עתון בשם "אוגנדה רינסנס" בלשון האנגלית.

<u>סומאלי:</u> בראש "הלשכה לשחרור סומאלי" עומד אחמד אש-שייח' מוסא, בוגר "אל-אזהר". כן קיים בקהיר "מועדון הסטודנטים של מזרח אפריקה הממומן ע"י ממשלת מצרים. בקהיר נמצא גם מחמוד חרבי, ר"מ סומאלי הצרפתית לשעבר, שנמלט למצרים לאחר שהתנגד לקונסטיטוציה של דה-גול. כל אלה פועלים למען הקמת סומאלי מאוחדת.

<u>אריתריאה וחבש:</u> בקהיר נמצא מספר רב של גולים חבשים ואריתריאים הנתמכים ע"י ממשלת מצרים ומקבלים משכורת חדשית בעד שיתוף פעולתם, למען הפרדת אריתריאה מחבש. בין אלה קולונל דסטה - לשעבר קולונל בצבא חבש שב-1954 נאשם בנסיון הפיכה ונמלט מחבש.

לסטודנטים האריתריאים בקהיר מועדון גדול. ממשלת מצרים משלמת את שכר הדירה. בראש המועדון האריתריאי עומדים אידריס מוחמד אידריס - בוגר "אל-אזהר", הממשיך ללמוד משסמכים ע"ח הממשלה המצרית; צאפי אימאם מוסא - סטודנט באוניברסיטת של קהיר, הנמצא במצרים מזה 10 שנים. הנ"ל כתב ספר בערבית נגד חבש ומדיניותה באריתריאה.

9/..

מוגבל

גולים חבשים אחרים הנמצאים בקהיר הם: אידריס מוחמד אדם, יו"ר הפרלמנט האריתריאי הראשון; ולדאב וולדה מרים - שברח מאריתריאה מיד לאחר שהוקם האיחוד הפדרלי עם חבש והוא משמש כקריין בשידורי רדיו קהיר בשפה האמהרית.

<u>מאוריתניה:</u> עדוד ותמיכה מקהיר מקבל גם האמיר זכריא בן כאינו מזכיר "צבא השחרור ממאורותני" הדורש עצמאות למאוריתניה. בקהיר פועל גם עלי ג'ולו גולה <u>מסודאן הצרפתית</u>.

מלבד הארגונים הנזכרים לעיל, קיימות אגודות כל-אפריקאניות שונות המשמשות מכשיר בידי שליטי קהיר כגון <u>"אגוד הנוער האפריקאני"</u> שמידי פעם מקיים כנסים והפגנות, ומביע תמיכה במדיניות נאצר.

ז. <u>התעמולה</u>

שני מכשירים חשובים להפצת התעמולה הקע"מית באפריקה הם המזכירות הקבועה של הועידה האסיתית-אפריקאנית שמושבה הקבוע בקהיר, ושדורי רדיו קהיר.

המזכירות האסיתית-אפריקאנית מכוונת את משרדי הגולים, מארגנת אסיפות והפגנות בכל הזדמנות, ומפיצה גילויי דעת התומכים בעמים האפריקאניים. באסיפות אלו מוצג קע"ם כמגינת העמים האפריקאניים. להלן כמה מהאסיפות שאורגנו על-ידה בשנה האחרונה:

-- ב-19 בפברואר 1959, אורגנה אסיפת עם לתמיכה במאבק העם הקמרוני לעצמאותו.

-- ב-15 באפריל נחוג בקהיר "יום אפריקה" ונערכו אסיפות והפגנות עם שאורגנו ע"י המזכירות האסיתית-אפריקאנית והאיחוד הלאומי.

-- ב- ביולי נערכו חגיגות לרגל יום הסולידריות עם העם האוגנדי. המזכירות האסיתית-אפריקאנית שיגרה מברק למזכיר האו"ם, בו גינתה את ההכרזה על מצב החירום באוגנדה.

-- ב-7 בספטמבר נערכה בקהיר ועידה נגד הניסויים הגרעיניים בסהרא בה השתתפו נציגים מ-37 ארצות, וכמה שרים מקע"ם. בועידה נקראה איגרת שנשלחה ע"י נאצר בה הוא גינה את המדיניות הצרפתית באפריקה. בתום הועידה נערכה הפגנה גדולה ברחובות קהיר.

-- ב-15 בספטמבר נערכו בקהיר הפגנות לרגל יום אלז'יריה.

-- המזכירות האסיתית אפריקאנית קבעה את ה-15 באוקטובר כיום הזכרון לג'ומו כניאתה "גבור קניה".

<u>שידורי קהיר לאפריקה</u>

השפעה לאין-ערוך גדולה יותר יש לשידורי "קול אפריקה החופשית" מקהיר, המשדר שעתיים בכל יום. לפי השבועון המצרי, אח'ר סאעה, מ-29.4.59 משדר רדיו קהיר לאפריקה ב-17 שפות וניבים. השפות העיקריות הן: סואחילי - לאפריקה המזרחית ולקונגו הבלגיה, אמהארית, דיאלקטים סודאנים שונים, ערבית, צרפתית ואנגלית. בשידורים משתתפים סטודנטים וגולים מאפריקה.

<u>להלן קווי התעמולה העיקריים בשידורי רדיו קהיר מהחדשים האחרונים:</u>

—התקפות חריפות נגד "האימפריאליסטים" הבריטיים, הצרפתים, הבלגים והפורטוגזים המכונים כ"כלבים לבנים" והנדרשים לעזוב את אפריקה מיד. השידורים מאיצים באפריקאנים להתקומם נגדם. ההסתות מחריפות ביחוד בזמן מהומות באיזו ארץ אפריקאנית. השידורים מרבים לספר על מאסרים ומעשי זוועה המבוצעים נגד האפריקאנים. לדוגמא:

"האימפריאליסטים הבריטים מתעלמים לגמרי מהזכויות הטבעיות האנושיות של תושבי אפריקה, שלהם יש אותן הזכויות כמו לבריטים עצמם. הבריטים גילו את אכזריותם ואת מעשי הזוועה שלהם ב-1951, 1952, ו-1953 בקניה, וכן גם היום כאשר הם הכריזו מצב חירום בקניה והרגו עשרות אלפי ילדים תמים מפשע...

הכלבים הבריטים האימפריאליסטים משעבדים את הילידים, גוזלים את עושרם ושוללים את זכויותיהם האנושיות. (קול אפריקה החופשית מקהיר בסואהילי ב-16.9.59).

-- המעצמות הקולוניאליות משאירות בכוונה את האפריקאנים במצב של בורות "הם לא מרשים לנו לרכוש הלשכה, כי אם הילידים ירכשו אותה, ישתמשו בה נגד האימפריאליסטים ונגד אי הצדק של הלבנים" (קול אפריקה החופשית בסואהילי ב-17.9.59).

-- הסתות נגד המתישבים הלבנים באפריקה שלפי רדיו קהיר הם מוצצים את לשד השחורים ומתעשרים על חשבונם. "קניה שייכת לילידים ולא למתיישבים הכלבים שללו מהילידים את אדמותיהם והם חיים ברווחה על האדמות הטובות בעוד שהם משאירים את הילידים לגווע ברעב בארצם". (קול קהיר החופשית בסואהילי ב-17.9.59).

-- ניצול הרגש הדתי להגברת ההסתה. כך דרש רדיו קהיר, באחת מתוכניות הפרשנות של הקוראן, "בשם הקוראן ודת האיסלאם להלחם באימפריאליזם" (קול קהיר החופשית בסואהילי מ-18.9.59).

-- הדגשת הקשר בין הערבים והאפריקאניים ושידור שיחות היסטוריות על מלחמותיהם המשותפות נגד האירופים.

-- תיאור התפתחותה של מצרים ושיחות על סיורים בבתי חרושת ומפעלים של קע"ם.

-- שיחות של סטודנטים אפריקאניים הלומדים בקהיר על הרמה הגבוהה של לימודיהם. הם קוראים לנוער האפריקאני ללכת בעקבותיהם.

ח. הפעילות הערבית האנטי-ישראלית באפריקה

אחת המטרות החשובות של הפעילות המצרית והערבית באפריקה לכל סוגיה היא דחיקת רגלי ישראל מהיבשת. הפעילות הערבית נגד ישראל מתבטאת בעיקר בשטחים הבאים:

-- ניצול ועידות אפריקאניות וועידות אסיתיות-אפריקאניות לקבלת החלטות פרו-ערביות ואנטי-ישראליות חריפות. יחד עם זאת, פועלים הערבים החל מועידת בנדונג נגד השתתפותה של ישראל בכל הועידות האסיתיות-אפריקאניות כדי להדגיש את היותה "גוף זר" באיזור.

-- עיקוב ובילוש אחר פעולותיה של ישראל באפריקה. קע"ם, לבנון, ומזכירות הליגה הערבית אוספים בשקידה כל אינפורמציה על פעילותה המדינית והכלכלית של ישראל.

-- ניצול המשלחות הערביות המבקרות באפריקה והמשלחות האפריקאניות המבקרות במדינות ערב כדי להשמיע אזהרות מפני שיתוף פעולה עם ישראל. המשלחות האפריקאניות מסיירות בדרך כלל גם במחנות הפליטים.

-- קע"ם, לבנון והליגה הערבית, מזרזות מידי פעם את יתר מדינות ערב להרחיב את ייצוגם הדיפלומאטי ולפעול אצל מדינות אפריקה נגד ישראל.

-- הכנות להקמת משרדי תעמולה בכמה מבירות אפריקה, תוך ניצול הפזורה הערבית למטרות אלה. הצעות מפורטות בענין זה, הובאו בפני הליגה במאי 1959 ע"י משרד החרם הערבי. בספטמבר 1959 החליטה המועצה הכלכלית של הליגה להקים משרד תעמולה בקונקרי.

-- הפצת חוברות תעמולה אנטי-ישראליות ואנטי-יהודיות באפריקה.

להלן הטיעונים העיקריים נגד ישראל החוזרים ונישנים בשידורים, בעתונות בחוברות התעמולה ובנאומים:

1) פעילותה של ישראל באפריקה אינה מכוונת לקדם את עמי אפריקה, אלא,

11/..

לנצל את אוצרותיהן ולהקים "קיסרות-כלכלית" שתשמש כר נרחב להשקעותיה.

- - ההון והעזרה הטכניים הניתנים למדינות אפריקה אינם ישראליים. זהו ההון של המדינות האימפריאליסטיות המשתמשות בישראל כסוכנת וכמכשיר לחדירתם מחדש לאותן המדינות מהן גורשו.

-- הצבעותיה של ישראל באו"ם מוכיחות שהיא פועלת ביחד עם המדינות הקולוניאליות כנגד העמים האפריקאניים.

-- שיתוף פעולה עם ישראל פוגע באחדות האסייתית-אפריקאנית, כי ישראל מפרה את עקרונות באנדונג.

-- "ישראל הדוגלת בגזענות והמתייחסת לערבים בתוכה באופן זה - אינה יכולה בשום פנים לפעול נגד המדיניות הגזעית" (מתוך נאום נאסר מ-12.7.59).

ארזא עודד - מחלקת החקר

חומר מוגבל/תפוצה רחבה

נספח מס' 1

המוסלמים באפריקה

מקום	אנימיסטים	מוסלמים	%	נוצרים	ס"ה תושבים
קמרון – הבריטי הצרפתי	2,729.300	750,000	19,5	113,000 513,000	1.033,000 3,072,300
מערב אפריקה הבריטית					
גמביה	19,000	246,500	90	6,550	272.750
סירה ליאונה	1,692,000	588,000	25	70.000	2,350.000
ניגריה –					
צפון	4,616.000	11,661.000	69	558.000	16,835.000
מערב	---	---	--	---	6,144.000
מזרח	---	---	--	---	7,229.000
גיניאה הפורטוגזית	323.230	181.280	35,6	4.410	508.920
ליבריה	1,200.000	100.000	6.6	200.000	1,500.000
אפריקה הצרפתית המערבית					
סודאן	1,509.000	1,810,000	55	17.000	3,336.000
וולטה העליונה	2,488.000	555.000	17	70.000	3,113.000
גיניאה	728.000	1,381.000	65	22.000	2,131.000
חוף השנהב	1,642.000	324.000	15	163.000	2,122.000
ניגר	320,000	1,800,000	85	4.000	2,124.000
דהומי	1,158.000	279.000	17	143.000	1,580.000
סנגל ומאוריטניה	450.000	1,960.000	78	90.000	2,500.000
ס"ה במערב אפריקה הצרפתית	8,295.000	8,109.000	48	509.000	16,913.000
אפריקה הצרפתית של קו-המשוה					
צ'אד	630.500	1,621.500	72		2,252.000
טוגו המנדט הצרפתי	804.000	50.000	5	166.000	1,020.000
טוגו המנדט הבריטי	330.000	30.000	7,5	40.000	400.000

לפי:

Islam in West Africa, by J. S. Trimingham, Oxford 1959.

2/..

המוסלמים בכמה מארצות אפריקה האחרות

סודאן	80%	מתוך 10-9	מיליון	תושבים
סומאלי	100%	3	"	"
זנזיבאר	100%	0.260.000	"	"
מוזמביק	10%	מתוך 5.7	"	"
מדגסקר	19%	" 4.7	"	"
ניאסלנד	9%	" 3	"	"
חבש				

(המספרים על חבש שונים מאד במקורות. בעוד שלפי המספרים הרשמיים של ממשלת חבש, מהוים המוסלמים 15% מתוך אוכלוסיה של 20,0000.000 תושבים, הרי מקורות זרים מעריכים שהמוסלמים מהוים 50% מתוך אוכלוסיה של 14-12 מיליון תושבים).

נספח מס' 2

מספר המהגרים הלבנונים באפריקה

סנגל	10.070	סירה לאונה	2.900
חוף השנהב	1.854	אפריקה המזרחית הצרפתית	300
דאהומי	95	אריתריאה	60
ניגר	150	דרום-אפריקה	6.000
ליבריה	695	ניגריה	6.150
גאנה	2.200	טוגו	165
גיניאה	8.000	קמרון	150
חבש	520	קניה	60
טנגנייקה	115		

סה"כ: 39.474

(אמדן ממשלת לבנון לפי רווי דו ליבאן מ-25.7.59.)

אע/חב